

DARVASI LÁSZLÓ

Szabadság-hegy

SZÍNEMŰ KÉT RÉSZBEN, KÖZJÁTÉKKAL,
GÁLI JÓZSEF AZONOS CÍMŰ DRÁMÁJA NYOMÁN

Szereplők:

MAMA, özv. Boglár Józsefné, vidéki származású
proletárasszony
PÉTER, a Mama legidősebb fia, miniszter
ANDRÁS, a Mama középső fia, gyárigazgató
ZSUZSA, a Mama legkisebb fiának, a távol lévő Jánosnak
a felesége
KÁROLYKA, „visszamaradt” történelmi félnotás a felső
tízezerből
POLDI BÁCSI, kolozsvári filosz, jelenleg kertész a szabadság-
hegyi villában
PELLEG István, börtönviselt, polgári származású tolmács,
később ügyvéd
Ferenczy ESZTER, kitelepített középosztálybeli
MENYHÉRT, ávéhás kiskatona
SÁRA, András és Zsuzsa lánya
LACI, András és Zsuzsa fia
JÓZSI, Péter és Eszter fia

Történik 1954. május elsején; a közjáték 1988-ban

ELŐHANG

1956. október hatodikán, egy szombati napon volt a *Szabadság-hegy* bemutatója. Aznap temették újra Rajk Lászlót és kivégzett társait, s a délutáni szertartásról sokan egyenesen a színházhoz indultak. A temetés a törvénytelen ségek politikai természetű beismerését jelentette, az esti előadás a művészetnek az igazság kimondásához való jogát kiáltotta ki.

A drámát egy – gyakorta fehér svájcisapkát viselő – színművészeti főiskolai hallgató, Gáli József írta.

A nézőtér harmadik sorában egy elbocsátott miniszter, Nagy Imre ült. Máshol számos Petőfi-körös fiatal és egyetemista, s nyilván nem kevés besúgó is. A bemutató valóságos tüntetéssé, a szabadság ünneplésévé vált.

KÁROLYKA (*mutatja*): Három hírem van. Az első rossz, a második rosszabb. A harmadikat... elfelejttem... (A levegőbe csap)

MAMA (*nem figyel, papírlapot vesz elő*): Alaposan át kell gondolni a napot. (Egy listát néz, mormol maga elé) A mai este... (Sóhajt, a kép felé néz, aztán újra a papírra) Igen, ez van, igen, ez is... mák a gubához, igen. (Felkapja a fejét) Jaj! Tejföl, van-e tejföl?!

KÁROLYKA (*néz maga elé, áll, töpreng*): Mind a hármat elfelejttem! (Ököllet üti a fejét) Te tök! Te dinnye!

MAMA: Honnan szerzek ilyenkor?! Még a pártbizottság is zárva.

KÁROLYKA: Az soha nincsen zárva. Igaz... nyitva se.

MAMA (*magának*): Boglár Józsefné, hogy neked milyen tyúkeszed van!

KÁROLYKA: A tejföl minek, Mama?

MAMA: Mert a paprikás csirke tejföl nélkül olyan, Károlyka, mint a cipő fűző nélkül.

KÁROLYKA (*magára néz, nincs fűzője*): Én fűző nélkül is úgy futok, mint a nyúl. (A Mama a jobb oldali ajtón kimegy a konyhába) Mama elvtársnő... aki éhezik, elromlik. Országom. Én rossz lettem... (Hangosan) Kilenc éve egy falatot se ettem.

MAMA (*kintről*): Miért éppen kilenc?

KÁROLYKA: Akkor utazott el a Húbert bácsi. A harcok után... (Szétnéz) Innen... Országom... (Hangosabban) Amerikába. Nemzetiszínű zeppelinen repültek. Mint a konfettit, szórták a pengőt!

MAMA (*kintről*): Legutóbb nem léghajót mondtál?... Hány üveg tejfölt hoztak szerdán? Te mindig tudsz mindent.

KÁROLYKA: Mi közöm hozzá? (Vállat von) Ötöt... Vendégeket vár, Mama?

MAMA (*kintről*): A fiaimat... Négy üres üveget látok. Tudod, a mai nap nekünk afféle családi ünnep.

KÁROLYKA: És mit ünnepelnek?

MAMA (*kintről*): Megvan! Idebújtál.

KÁROLYKA: Na... na, Mama, és mit ünnepelnek?

MAMA (*kintről*): Mit... mit... a családot. A családunkat ünnepeljük.

KÁROLYKA (*legyint*): Nekem nem jutott hely a Zeppelinben. Egy második unokaöcs, aki mindent tud?! Hah, nem is mentem volna... (Körbenéz) Országom... De a gyár se fért bele a hajóba. Hüber bácsi magával vitt néhány láda pezsgőt. Útközben bevedelték. És... és részegen érkeztek Amerikába. (Mutatja) Így dülöngéltek. Aztán elénekelték a Himnuszt: „Isten, álld meg...”, és aztán hánytak egy jót. Mindenki elfutott... beszartak... (Eltűnődve) Pedig nem is voltak fasiszták. Csak becsületes kapitalisták. (Hangosan) Mama, hát olyan nagy baj ez?... Kinek árt meg egy kis kizsákmányolás?... (Szomorúan) Elmentek. Engem meg itt hagytak. Azóta nem ettem egy falatot se.

MAMA (*kintről*): Én se adtam neked soha csirkecombót, derelyét, pogácsát...

KÁROLYKA: Elvtársnő, én ma láttam az Istent.

MAMA (*jön, kezében tányér*): A te Uradat hiába a szádra ne vedd!

KÁROLYKA: Jó, jó, csak a fiát.

MAMA: Te belógtál... a... kápolnába?!

KÁROLYKA: A... a... a... Mama is volt ott, láttam.

MAMA (*bünteti*): Jó, nincs kenyér, menj el szépen.

KÁROLYKA: Mit láttam. Semmit se láttam. De öt... öt kidobták.

MAMA: Nem, Károlyka, öt nem dobhatják ki.

KÁROLYKA: Alszik a csalánban.

MAMA: Kelepelsz, hencegsz. Mint egy nyitva felejtett hangszóró.

KÁROLYKA: Engem nyitva hagytak. És már soha nem lehet elzárni. Én vagyok a világon a legéhesebb!!

MAMA: Te, Károlyka?! Tudod is te, mi az, hogy hetekig csak só és kenyér! Szemenként számolod a krumplit. Zörög a zacskó, üres a doboz. Üres, üres, üres. A világ üres. A kicsi meg ordít, tépi a szoknyád, a nagyok (A képre néz) az apjuk után koslatnak, és te látod, hogy virágzik a szoba sarkában a penész. Hányszor, te jó Isten, hányszor volt kilátástalan a helyzet. Imádkoztam, hogy... (Lassan a szája elé teszi a kezét... leül. Károlykát csak a Mama ölébe ejtett tányér érdekli) Lehet a semmiből levest csinálni, Károlyka. Kukoricadarából lepényt. Köménymagból. Lehet a csalánból levest...

KÁROLYKA (csak a tányért nézi): Ott fekszik a csalánban...

MAMA (Károlyka felé nyújtja a tányért)

KÁROLYKA (elfordítja a fejét): Mama, én rossz lettem... mint egy lyukas kanál, amin átsorog a nyál is.

MAMA: Nem vagy te rossz, Károlyka, csak... hóbortos.

KÁROLYKA (elveszi a tányért): Nem hitlerlekvár, igazi, finom, aranyszínű vaj. (Csámcsog, böffent) Pardon... Madame, az ön szíve, akár a vörös csillag. Akkor elhozom, jó?

MAMA: Mit?!

KÁROLYKA: A Bárányos-villa mögött van, a szűnyogosban... Kőjézus. (Mutatja) Ekkora.

MAMA: Hogy... hogy került oda?!

KÁROLYKA: Korábban a Feldmayerék kertjében állt. Pedig azok zsidók voltak. Olyan... katolikus zsidók. Aztán amikor

a villa üres lett, sssss, kidobták. Kell, Mama? Felállítanánk a... rózsák mellé.

MAMA: Nem... nem kell. (Elfordul, ütögeti a száját)

KÁROLYKA (nézi, vállat von): Engem meg a Pagonyi boltos elvtárs akar megtagadni.

MAMA: Mit törtél már megint össze?

KÁROLYKA (zabál): Irigyli, hogy az én fejembe minden belefér...

MAMA: Jól van, szólok neki.

KÁROLYKA: Fenyeged, hogy... elvitet. (Feláll, kinéz) Nem alhatok a raktárban, azt mondja... bűdösebb vagyok, mint a kutyája.

MAMA: Hát mosakodj. Van kút a környéken elég, nem?

KÁROLYKA: Kútnál hideg. Hajlamom van a tüdőgyulladásra. (Hirtelen kifelé, a szomszédos villára) A... nagy házban csönd van. Úgy hallgatnak, mintha... sssss. Nem járnak a fekete autók.

MAMA: Nincs kutatás?

KÁROLYKA: Köszönöm szépen én az ilyen kutatást.

MAMA (elveszi az üres tányért): Egy intézet se dolgozik mindig.

KÁROLYKA: És a fekete autó se tejfölt szállít.

MAMA (ártatlanul): Hanem a fölét?

KÁROLYKA: Úúúúú, ez jó, zzzzannyát, nagyon jó! A fölét! Azt viszi a fekete autó.

MAMA (megy): Minden autó fekete.

KÁROLYKA: Országom... Én értem magamat, ha más nem ért engem... (Üti a fejét) Eszembe jutott! A Rémm, Mama! Itt van a Rémm, hátul a... (Autóberregés. Károlyka a teraszajtóhoz fut, leselkedik. Csapódnak az ajtók. A Mama gyorsan visszalép) Autó... Húúúúú, megérkezett a fia, a... a miniszter elvtárs. Ha ő jön, én megyek. Mama, engemet vár a... izé, a világegyetem. Arövéá...

ZSUZSA (befut. Könnyed, szép, friss nő): Nem kerestek, nem járt itt senki...?!

MAMA: Szervusz, Zsuzsa.

ZSUZSA: Nem kerestek?

MAMA: Nem.

ZSUZSA (*észbe kap*): Jaj, bocsásson meg, Mama... a kölcsönzöből várok valakit, mert... mégse mehetek a fogadásra molinóban... (*Megpuszilja*)

KÁROLYKA: Az elvtársnő akár pufajkában is mehetne!

ZSUZSA: Vajas a füled, Károlyka. Az orrodát meg fújd ki, legyél szíves. (*Zsebkendőt dob*)

KÁROLYKA (*elkapja*)

Autóberregés, megy el a kocsira.

MAMA (*ijedten*): És Péter? Péter nem...?!

KÁROLYKA (*a zsebkendőt elteszi, és megtörli magát a rongyos felöltője ujjába. Indul*): Természetesen méltósággal távozom. Hüber Károly úgy megy el...

... hogy... nem megy el. (*Belebotlik a nagytestű, ereje teljében lévő Péterbe*)

Úúúúú, ez fáj! Na, de kérem!

PÉTER (*grabancon ragadja*): Már megint itt látatlanokodsz, te környék léhűtője?

KÁROLYKA: Miniszter elvtárs... (*Felszegett fejjel*) Én a Mamával komplikáltam.

ZSUZSA: Talán diskuráltál.

KÁROLYKA: Híreket hoztam! És a Mamával lenni nem léhűtés.

PÉTER: Neked Boglár elvtársnő... (*A Mamához*) Mama... édesanyám.

KÁROLYKA: Nem hisz a magunkfajtának az elvtárs. A múltkor is hiába bizonygattam, hogy Puskásnak azt ígérték az imp... imperisták, ha nem rúg gólt a Wembleyben, lovaggá üti a királynő. (*Mintha lovagolna*) Ekkora kardja van az angol királynőnek! Az Öcsi kapott volna négy bőrönd francia selyemharisnyát is. (*Zsuzsa előtt áll meg, nézi a lábát*)

PÉTER (*fáradtan*): Eredj haza, Károlyka!

KÁROLYKA (*fület a parkettára tapasztja*):
...Nem tetszik hallani?

PÉTER: Micsodát?

KÁROLYKA: Közeleg... Szinte már itt is van.

PÉTER: Micsoda... Kicsoda?

KÁROLYKA: Nem teszik hallani?... Dumdum-dum, baing! Dumdaradumdumm daradumm!

POLDI BÁCSI (*lassan bejön az oldalsó ajtón*)

KÁROLYKA: Elrontja, mindig elrontja ez a... Nem. (*Sziszeg*) Vén bolond!!! Nem erre a Drakulára gondoltam.

POLDI BÁCSI: A vérszívó mindig is te voltál, barátocskám.

PÉTER (*a Mamához*): Az ember dolgozik, teszi a dolgát. Aztán hazajön... és arra gondol, hogy megpihen. És mik várják?! Kísértetek, szellemek... Jaj, Mama...

POLDI BÁCSI (*rezignáltan*): Úgy véltem, a miniszter elvtárs materialista.

KÁROLYKA: Egy szellem tudja, hogy ő nincsen! Ez nem dialektika, hanem tudományos misztikus fifika!

PÉTER: Na jó, ebből elég. Kifelé! Tűnés!

KÁROLYKA (*kétségbeesetten*): A Pagonyi boltos elvtárs a bizonyíték tanúm, hogy... hogy már az ajtó előtt áll. (*Kifelé mutogat*)

PÉTER (*nézi ő is a teraszajtót*): Kicsoda, Pagonyi?!

KÁROLYKA: Nem, a kommonizmus!

PÉTER: Egy vasas törölne képen, te...

KÁROLYKA: Engem verni nem szabad... papírom van róla!

POLDI BÁCSI: Diliflepní. Na, azt nem kellett venni. Adták neki, mint a cukrot.

ZSUZSA (*nevet, aztán idegesen a teraszablakhoz lép*)

KÁROLYKA: A miniszter... elvtárs mondja, hogy ostobaság a kommonizmus eljövetele?!

ZSUZSA (*javít*): Kommunizmus. (*Másra érti*) Csak nem jön.

KÁROLYKA: De én hallom.

POLDI BÁCSI: Nem vállaltam a tanítást.
A Húber gyerekeket igen, azokban volt kurázi. De ez?! Csak akart, soha nem adott. Ez, ha virágot látott, leette.

KÁROLYKA: Kommonizmus, kummanizmus!
Ó, hogy várom már! Ha megjön, én meg fogom ölelni!

POLDI BÁCSI: Kapott érettségét, megvették neki.

KÁROLYKA: Áruló vagy, Poldi bácsi. Kitértél engem innen! Te... jöttment, te... te román!

PÉTER: Na, eridj, Károlyka, ma ne lássunk többet!

KÁROLYKA: Én... én mindenkiről mindent tudok!

PÉTER: Azt is tudod, hogy most jól seg... fe- néken billentelek?

KÁROLYKA (el)

PÉTER (kiborulva): Hát ilyen nincs... ez... ez...!

MAMA: Szerencsétlen. Nem tudja, mit beszél... Na, jól van, na, úgy örülök, hogy itt vagytok végre!

PÉTER (még mindig ingerült): Akkor nem volt olyan szerencsétlen, amikor a nagybátyja gyárában a munkásokra ráküldték a csendőröket.

KÁROLYKA (visszadugja a fejét az ajtó-résen): Nagy tévedés! Nem a Húber bácsi hívta őket. A csendőr elvtársak jöttek maguktól. Húber bácsi a fizetésemelése- sen gondolkodott... Húber bácsi úgy szerette a munkásosztályt, mint a miniszter elvtárs snóblit... (Péter fenyegeti) Jó, jó... megyek már... Országom... kámfor.

PÉTER (dühösen): Mama. Bajba kever engem ezzel az idiótával. Valaki jelenti... és... Honnan tudja ez, hogy szeretem a snóblit?!

POLDI BÁCSI: Leselkedik, mint mindig.

ZSUZSA (megperdül): Igen?!

PÉTER: Ha jól tudom, maga nem román, Poldi.

POLDI BÁCSI: Engedelmevel, miniszter elvtárs, szerénységem inkább erdélyi magyar lenne, még ha egyúttal deklasszált is. Én helyütt afféle „kincsvárosi Ovidiusnak” tekintem magamat. Ez... (Károlyka után) ez egy kutya, kérem. Az első latinóráján megharapta az ujjamat. (Csend. Péterre néz, aki az ablakhoz lép és a szomszéd ház felé pillant) Egyéb- iránt ma reggel trágáztam a kertben. Nos, sapienti sat... Megyek, és megkapá- lom a jácintokat.

MAMA: Poldikám, mondtam, ma nem. Pi- henjen. Vagy olvasson...

POLDI BÁCSI: Hja, kérem, az én szememnek az olvasás munka.

ZSUZSA: Úgy, úgy, Poldi bácsi, munka.

PÉTER: Munka, nem munka...

MAMA: Jól van, ne heveskedj. Ők szórakoz- tatnak, de te még az újságot se vagy ké- pes felhozatni.

PÉTER: Tévedés. Tessék, ennyit hoztunk, Mama! (Rakja, pakolja kifelé) Most se- gítsen, Poldikám.

POLDI BÁCSI: Sport, képes újság. Ez Puskás?

PÉTER: Nem, ez Bozsik.

MAMA: Puskást még én is megismerem.

POLDI BÁCSI: Valami irodalmi nincsen?!...

De van. Ezt elkérem, tisztelettel. Ezt az Irodalmi Újságot. Nem egészen az ízlé- semnek való, mert sem a rímképek, sem a versek témaválasztása ... Bocsánat.

PÉTER (Poldit nézi): Ezek az írók... az írónk néha egészen eltévednek.

POLDI: Tudom, miniszter elvtárs. Az izgat bennük. (magában: de hát menetelve nem lehet-e eltévedni) Máskülönben én se gondoltam soha, hogy egyszer csak idetévedek.

MAMA (*Zsuzsa mellé lép, az ablakhoz*):

Andrásnak is itt kellene már lennie.

Közben Péter megáll az apja fényképe előtt. Megtapogatja a szívsebét... odanyúl, babrál valamit.

ZSUZSA (*körbeforog*): Tudja, Mama, milyen az, amikor egyszerre száll az égbe ezer léggömb?... Péter, nem hozták a ruhát.

PÉTER: Majd hozzák... (*A Mamához*) András bármelyik pillanatban ránk törheti az ajtót.

MAMA: Na, na, az a szelíd fiú?!

PÉTER (*elfintorodik*): Olyan szelíd, hogy lassan csak törni tud.

ZSUZSA: Az egyik léggömb megakadt egy faágban, mintha nem akart volna ág nélkül repülni... Voltak tornászlányok vékony, tekerdő szalagokkal. Voltak iskolások, ilyen pöttöm gyerekek, akkora zászlókkal, hogy szinte elhúzta őket. És voltak...

PÉTER (*belevág*): ...munkások. A gépgyáriak, a vasasok, a kohósok, a falusi dolgozók...

POLDI BÁCSI: Én utoljára ilyen vonulást a körmeneten... (*A Mama ránéz*) Bocsanat.

ZSUZSA (*Péterhez*): Láttad, hogy nézett rám Rákosi elvtárs?

PÉTER: Integtetett a munkásoknak.

ZSUZSA: Elvonult a poznani küldöttség, és észrevettem, hogy engem néz.

PÉTER: Másra is nézett a főtitkár elvtárs...

ZSUZSA: Akkor csakis énrám.

MAMA: Hm, Rákosi elvtárs. És te?!

ZSUZSA: Visszanéztem.

POLDI BÁCSI: Milyen jó azoknak, akik még látnak is, nem csak néznek.

PÉTER (*Zsuzsához*): Helyesen cselekedtél.

ZSUZSA: Hiszen a Mamát egyszer meg is ölelte. És...

PÉTER (*ingerülten*): Kérlek, kérlek.

MAMA: A főtitkár elvtárs... le volt izzadva...

POLDI BÁCSI: Kertészkedett, gyomlálgatott... Bocsanat.

MAMA (*eltűnődik*): Jaj, ha egyszer nem egyedül jönne ez a kelekótya András...

ZSUZSA: Ábránd, Mama. Soha nem tart ki egy mellett...

MAMA: Már csak... János hiányzik.

ZSUZSA: János... János írt... (*Péterhez*)

Ugye, írt?

MAMA: Írt?

ZSUZSA: Leningrádból küldött levelet.

MAMA: És ezt csak most mondjátok?!

PÉTER: Mama... Épp a felvonulás előtt egyeztünk meg Kucsera elvtárral abban, hogy a havi jelentést mikor... adom le.

MAMA: Hol a levél?

PÉTER (*előveszi*): Tessék!

MAMA (*ahogy meglátja a levelet, egyszerűben tartózkodó lesz. Fél tőle, miközben vágyik is utána*): Boríték nincs?

PÉTER: Az... most nincs.

ZSUZSA: Bent maradt.

MAMA: Hol bent?

PÉTER: A minisztériumban.

MAMA: Miért maradt bent?

PÉTER: A portás... meglátta.

MAMA: Nálatok is a portás az úr?

ZSUZSA: Bélyeget gyűjt.

PÉTER: Meglátta a kezemben, a borítékon egy ilyen szép szovjet bélyeg volt, egy... szovjet munkás sziklatömböt emel a...

POLDI BÁCSI (*magának*): Nyikoláj Sziszifusz a Néva partjáról.

MAMA (*Péterhez*): És?

ZSUZSA: És elkérte.

MAMA (*Zsuzsához*): Te is ott voltál?!

ZSUZSA: Persze. Nem, dehogyis. Péter mesélte az ünnepegen...

MAMA: Szóval... ez a levél nem ma jött.

ZSUZSA: Tegnap...

PÉTER: Délután.

MAMA: És ezt... ezt nekem írta János?

ZSUZSA: Persze, Mama, magának.

MAMA: De miért nem ide, a Szabadság-hegyre írta?!

ZSUZSA: A minisztériumba biztonságosabb...

MAMA: Itt, a hegyen nem biztonságos?

POLDI BÁCSI: Már akinek...

PÉTER: Felolvasom. *(A Mama leül, Péter Poldi bácsira mered)*

ZSUZSA *(határozottan)*: Poldi bácsi, ez egy családi ügy.

POLDI BÁCSI: Tizenkét éve nem kaptam levelet. Illetve tavaly, megbüntettek, nem voltam tüdőszűrésen. De nem a tüdőmmel van baj, hanem a derekammal.

És hát a vérnyomásom se... Néro császárnak is magas volt a vérnyomása.

Különbben miért is gyújtogatott volna.

A Napkirálynak nem volt egyetlen ép foga sem. Rohadt a szája. Hunyadi Mátyás akut orrsövényferdulése pedig tudjuk, miféle tragédiába vezetett...

Mátyást mondtam volna?!... *(Körbetekintget, aztán a Mamához)* De igazából Vak Béla az én történelmi testvérem.

Vak volt szegény, és borissza. De én nem iszom. Mama, tetvesek a rózsák...

Nota bene, holnap tetűirtót kell hoznom. *(A kert felé el)*

PÉTER: Vén bolond.

MAMA: Jól van, hagyj már.

ZSUZSA: Kezdd, Péter!

PÉTER *(olvassa a levelet)*: Szóval. „Drága Mama, annyira hiányzik már, hogy alig talállok szavakat... szavakat. Úgy megölelném, magamhoz szorítanám. Ki kell tartani még egy kicsit. Egy-két hónap és végre hazautazhatok. Rengeteg élmény-nyel és tudással lettem gazdagabb. Ma Leningrádban voltunk, egy modern könyvtárban, ahol futószalag szállítja a könyveket. A szovjet elvtársak kedvesek és figyelmesek. Remélem, jó Zsuzsának,

hogy ott van fent, a hegyen, magával.

Zsuzsa... *(Felnéz Zsuzsára)* csodálatos nő és jól képzett, fejlett öntudattal rendelkező elvtársnő, aki hasznára lehet a... a dolgozó magyar népnek... népnek. Remélem, jól kijönnek egymással. Arra kérem, ne hagyja, hogy éjszakázzon, neki is jár a pihenés. Drága Mama, ha legközelebb a temetőben jár, tegyen egy szál rózsát helyettem is az apánk sírjára. Öleli, csókolja a nagy Szovjetunióból szerető fia, János.

MAMA: Ennyi?

PÉTER: És a dátum: 1954. április 20-a, Leningrád, Nemzetközi Vendégintézet. *(A levelet a kisasztalra teszi)*

MAMA *(nem veszi fel)*: A szívről nem ír?

PÉTER: Most ennyi... sajnálom Mama. *(Az aktatáskájával babrál, papírokat rendezget)*

MAMA *(Zsuzsához)*: Megint milyen sokat írt rólad.

ZSUZSA *(lány mosollyal)*: A felesége is hiányzik neki.

MAMA *(megnyugszik)*: Hát persze... ez természetes... Jánoskám... De jó, hogy jól van... *(Magának)* Másfél éve nem láttam, ez... *(Felnéz, de még mindig magának)* Hogy lehet így... szó nélkül elutazni... el se búcsúzott... Igaz, hol voltam én akkor?!

PÉTER *(félúton van a szobája felé. Most megáll. Néz, kezében sok papír)*: Nyaralt, Mama, nyaralt.

MAMA: Engem elvisznek nyaralni, ő meg se szó, se beszéd...

ZSUZSA: Mama, megbeszéltük már. Hiszen tőlem se...

PÉTER: Ha a Párt hív, Mama...

ZSUZSA: Egy... egy másik elvtárs lebetegedett, és feltétlenül kellett valaki, aki...

MAMA: Nem lehetett volna addig várni, amíg az a másik elvtárs felgyógyul?

- PÉTER: Nem lehetett késlekedni, Mama.
- MAMA: Néha olyan türelmetlen ez a... Párt.
- PÉTER (*visszalép*): Bizonyos szituációkban nem áll módjában várni. A haladásnak ritmusa van. Aki a haladást lassítja... (*Kezéből kihull az egész paksaméta. Szertehull a sok papír*)
- MAMA: Hát nem az volt a probléma, hogy túl gyors volt a... haladás... nem ezt jelentettétek be tavaly?... Tetszett nekem az a Nagy Imre, olyan fess férfi.
- ZSUZSA: Pedig hátha ő is izzadt.
- MAMA: Nem úgy láttam.
- PÉTER (*hajlong a papírokért*): Mama, kérem. A ritmus gyors volt, de az iránnyal nem volt baj.
- ZSUZSA (*segít, megbillenti az állólámpát*): Hopp!
- MAMA (*Zsuzsához*): Mondjuk, tényleg sokáig égeted a villanyt.
- ZSUZSA: Versek is írhatnék, persze. De a közgazdaságtani ismereteket nem adják ingyen.
- MAMA: Válaszoljam Jánosnak, hogy eztán is éjszakázni fogsz?
- ZSUZSA (*ingerült*): Írja, Mama, hogy igyekszem hamarabb lefeküdni.
- PÉTER (*a szobája felé tart, de most megáll*)
- MAMA: De azért jól érzed magad?
- ZSUZSA: Persze. Nincs semmi baj.
- MAMA (*hallgatás után*): Ha neked itt nem jó... Én nem akarok Jánosnak hazudni.
- ZSUZSA (*kifelé kémlél*): Persze, persze...
- MAMA: Nem figyelsz rám.
- ZSUZSA: Mama, néha egészen megkavarodom János nélkül. Nincsen itthon a férjem. De nekem akkor se mondják, hogy elhanyagolom magam. (*Élénk lesz*) Személyesen nekem... az én nevemre jött a meghívó... (*Mutatja*)
- MAMA: Ez a lánykori neved.
- ZSUZSA: Valóban... az intézetben így jegezték be.
- MAMA: Boglár Jánosné vagy, nem?
- ZSUZSA: Én is így tudom.
- MAMA: Szólnod kell nekik, hogy ez így nem jó.
- ZSUZSA: Szóltam már... Mama. Megy a dolog, csak lassan. Tudja, a ritmus.
- MAMA (*néz*): Én ezt nem értem. (*Már nem érdeklí, másra tereli a szót*) András biztosan éhes lesz. Ti nyilván jóllaktok a... fogadáson.
- PÉTER: Mama, a családi ünnep el nem maradhat. (*Zsuzsára néz*) Megmutatjuk magunkat, jövünk is, és együtt vacsorázunk. Ahogy szoktuk. Ez nem kérdés. Csirkepaprikás, mákos guba. Ahogy mindig. Ahogy... húsz éve...
- ZSUZSA (*ingerült mozdulatot tesz*)
- MAMA (*megmered*): Itt van az arca előtt... itt... itt egészen közel... olyan, mint egy kő... (*Megy Boglár József fotográfiája felé... Péter gyorsan vissza indul, Zsuzsa ösztönösen hátrál... Péter átöleli az anyját. Zsuzsa „messziről” nézi őket*)
- PÉTER: Ne most, Mama, kérem szépen.
- MAMA: Látom azt a kisgyereket. Odaállt a detektívek elé... nem szólt. Ezek ki akarták kerülni, de ő odaállt újra. Mennének. Odaáll. Kerülnék, odaáll. Ordítanak, nem szól, néz a bogárszemével. Apátok dörmögött rá, hogy... és ti nem voltatok sehol...
- PÉTER: Mama... ha ott vagyok, én se élek.
- MAMA: Igazad van... bocsáss meg, fiam.
- PÉTER: Este, édesanyám, este mindenre emlékezünk majd.
- ZSUZSA: Lesz paprikás csirke... lesz?
- MAMA: ...tejföllel, és guba... mákos guba is lesz. Ahogy mindig. Ahogy apátok idejében... na, jó, megdarálom a mákot.
- PÉTER (*esetlenül*): Segítsek, Mama?
- MAMA: Majd még jelentik, fiam, hogy dolgoztatlak. (*Szó nélkül el*)

Sokáig csend. Péter zavarban van, Zsuzsa láthatóan feszült.

PÉTER: Az apánk parancsolta, hogy tűnjünk el... tudta, hogy... jönnek... Odaadta a pisztolyát is. Azt mondta, legyen nálam. Tudod, hogy ez mit jelentett?

ZSUZSA (*nem figyel*): Ezt nem kellett volna.

PÉTER: Odaadni a pisztolyt?

ZSUZSA: Az éjszakázást magyarázni.

PÉTER: Zsuzsa... mi olyanok vagyunk, mint a tolvajok.

ZSUZSA: Tudod is, mit lopunk?

PÉTER: Én... én nem tudok, lopni... ez nekem...

ZSUZSA: Te... te... *neked* nehéz! Én bezzeg dalolva futok hozzád éjnek idején...

PÉTER: Jól van, na, megérdemlem.

ZSUZSA: Vagy feljössz te... azt is lehet. Csak el ne tévedsz az ajtót. Felfogod, hogy mit csinálok én ebben a házban?!

PÉTER: Mondtam, ne haragudj.

ZSUZSA: Nincs mit megbocsátanom, mással is előfordul.

PÉTER: Nézd, én...

ZSUZSA: Mondom, semmi baj.

PÉTER (*esetlen*): Hidd el, féltelek.

ZSUZSA: Ízléstelenül. Az a dicséretes... hogy pompás nő vagyok... mert ha igen, akkor...

PÉTER: Most inkább nyugtalan.

ZSUZSA: Vak vagy? Látod, mi történik körülötted?!

PÉTER: Igen... ezek átmeneti fejlemények.

ZSUZSA: Egyszer csak rossz oldalon találsz magad!

PÉTER: Akkor az azt jelentené, hogy én is rossz vagyok. Zsuzsa, te tudod, hogy én nem vagyok rossz... (*Természetesen, nyugodtan*) Nem kérek mást, csak annyit, hogy bízz magadban. Az önbizalom legyen a legnagyobb fegyvered! Ne hidd, hogy bennünket, csak úgy le lehet írni. (*Gúnyosan*) Hát persze. Majd lesz itt

olyan ritmus, hogy... (*Hirtelen*) Hát még mindig nem fogtad fel, mi az Párt?! Nincs ilyen, hogy én, hogy ők, hogy mi! Csakis a Párt van.

ZSUZSA: És... és mit szól mihozzánk a Párt?

PÉTER: Mit szóljon, ha te kételkedsz, ha folyton tamáskodsz, és...

ZSUZSA: Én mindent úgy teszek, ahogy mondd.

PÉTER: Igen, ez most megint valami vád volt!

ZSUZSA (*dacos lesz*): Úgy hangzott?!

PÉTER: Azt hiszed, engem nem foglalkoztat, mi van az öcsémnel?! Én ezen az ügyön igenis dolgozom.

ZSUZSA: Úgy, hogy vársz.

PÉTER: Lesz egy megfelelő pillanat... (*Töpreng*) Talán már ma...

ZSUZSA: Elkésünk. Visszajön ő is. Áll az ajtóban. Rámosolygok és közlöm vele, hogy amíg távol volt, addig én a kedves bátyjával...

PÉTER: Soha sem szeretted igazán.

ZSUZSA: Néha olyan dermesztő félelem fog el. Így még ott... se félttem. Aztán őrjöngeni kezdek...

PÉTER (*a faliorára*): Jól jár az az óra?

ZSUZSA: Jól... mit tudom én! Te nem jársz jól.

PÉTER (*a sajátjával ellenőrzi*): Egy perccet késik.

ZSUZSA: Kérlek szépen, úgy segíts, hogy biztonságban érezzem magam, és ne... fogolynak.

PÉTER: Ez egy ilyen helyzet... a szükséges rossz. De átmeneti. Érted, átmeneti! Egymásra vagyunk utalva.

ZSUZSA: Igen... hiszen, én is szeretlek. (*Magának*) Te atyaúrsten, hogy mibe keveredtem!

PÉTER: Megígértem, vigyázok rád, igen?

ZSUZSA: Igen.

PÉTER: Csakis én tudok vigyázni rád. Én!

ZSUZSA: Csak te...

PÉTER: Az intézetben jó helyed van... megbecsülnek, foglalkoztatnak... igen?

ZSUZSA: Igen... de...

PÉTER: Mindig elmondod neked, mi van. Tegnap Kucsera vörös képpel verte az asztalt, hogy itt nem lesz változás. Aztán visszavonulót fújt, de én tudom, miben mesterkedik. Kucsera hülye, mint egy tank. De persze állnak mögötte. Már változás van. És sokan akarják ezt a változást. De hogy hogyan és meddig lehet elmenni, az kérdéses. Én nem vagyok hülye, csak mögöttem nem állnak elegenden. Észnél kell maradni. Látom az indulatokat. Látom a türelmetlenséget...

ZSUZSA: Igen... igen...

PÉTER (*körbemutat*): Itt is jó neked... nem?!

ZSUZSA (*lassabban*): Itt? Igen... jó nekem.

PÉTER: Én itt tudok rád vigyázni.

ZSUZSA: Ellenőrzés alatt tartani.

PÉTER (*a meghívóra*): Személyre szóló. Elintéztem. Te kaptad, te. Most visszatérsz... a téged megillető helyet foglalod vissza. Neked itt, velünk... mellettem van a helyed.

ZSUZSA: És... és mit mondasz majd, hogyan mutatsz be?

PÉTER: Az intézet az én... a minisztériumom hatásköre. Te vagy a legtehetségesebb előadója.

ZSUZSA: Akinek a férje...

PÉTER: Ez csak az első lépés... (*Két tenyérrel megfogja a nő arcát*) Nem rohanunk fejfel a falnak. Szépen bemegyünk az ajtón, és elfoglaljuk a házat. Mi ketten. Te meg én.

ZSUZSA: Igen.

PÉTER: Elintéztek néhány telefont és Kucserának megírom a jelentést. Aztán repülünk a fogadásra. Te leszel a legokosabb, a legszebb! (*Már megy, Zsuzsa utána*)

ZSUZSA: Péter, nem... kaptam meg a ruhát. Mit vegyek fel, ha...

PÉTER: Erre gondolnod sem szabad. A ruha jönni fog.

Kapucsengő kintről. A terasz ajtaja mellett van a mikrofonos doboz, Péter odalép.

PÉTER: Igen.

HANG: Miniszter elvtárs, jelentem, egy elvtársnő érkezett a...

PÉTER (*Zsuzsára néz*): A kölcsönzőből.

HANG: Igen, miniszter elvtárs.

PÉTER: Engedd be, Menyhért.

HANG: Értettem.

ZSUZSA: Hogy van az, hogy te mindig tudsz mindent?!

PÉTER: Azért vagyok miniszter.

Halljuk a női cipők kopogását.

ESZTER (*belép, nagy csomagot ölel magához. Szép, riadt*): Jó napot kívánok.

PÉTER (*Esztert nézi, Zsuzsához*): Tessék, parancsolj. (*Eszterhez*) Az elvtársnővel megbeszéljük a továbbiakat. (*El*)

ZSUZSA: Már nagyon vártam az elvtársnőt.

ESZTER: A felvonulás miatt... elterelték a közforgalmat, és... gyalog kellett feljönni.

ZSUZSA: A lényeg, hogy itt van. Huhh. Tehát két ruha, egy kék francia estélyi és egy...

ESZTER: Csak egy... ruha.

ZSUZSA: ...Kettőről volt szó.

ESZTER (*jobban öleli a csomagot*): Egy... csak egy ruha.

ZSUZSA: A kék vagy a halványpiros?

ESZTER: A... zöld.

ZSUZSA: Hogyhogy egy ruha?! Hogyhogy a zöld?! Legelőszínű ruhával jött ide nekem?! Megbeszéltem, talán éppen magával, hogy mind a két ruhát kihozza, a kék estélyit és a halványpirosat, és aztán eldöntjük.

ESZTER: Tegnap délután Kucseráné elvtársnő személyesen jött a kölcsönzőbe, és...

ZSUZSA: Kucseráné elvtársnő?!

ESZTER: Elvitte mind a két ruhát.

ZSUZSA (*hallgat*): ...Hát jó... Mutassa akkor ezt... mutassa.

ESZTER (*nem mozdul*)

ZSUZSA: Baj van, elvtársnő?

ESZTER: Bocsásson meg. (*Kibontja a ruhát*)
Különbén nagyon szép ez is. Talán szebb is, mint... azok... (*Kibontja, tényleg szép a ruha. Sőt, gyönyörű!*)

ZSUZSA: Hiszen ez... húúúú. Ezt... ezt nem is láttam a kölcsönzőben. Ez... ez biztosan nem volt ott.

ESZTER: Később hozták vissza, hogy az elvtársnő nálunk járt.

ZSUZSA: Milyen finom esése van. Tényleg valami gyönyörűség.

ESZTER: Fel tetszik próbálni?

ZSUZSA (*magához tartja*): Kucseráné megpukkad.

MAMA (*bejön*): Mintha jött volna valaki.

ESZTER: Jó napot kívánok.

MAMA: Azt hittem... András.

ZSUZSA: Nem... András még nem.

MAMA (*a ruhára*): Ez meg... (*Meglátja végre Esztert*) Jaj, bocsásson meg, szóval maga. Jó napot kívánok.

ESZTER: A kölcsönzőből...

ZSUZSA (*a ruhára*): Szép, nem?!

MAMA: Ha János látna...

ZSUZSA: Tetszene neki.

MAMA (*nézi Zsuzsát*): Te ilyen ruhákat nem hordtál, amikor János itthon volt.

ZSUZSA: Parlamenti ünnepségre se mentem soha.

MAMA: Péter miatt veszed fel?

ZSUZSA: Mi köze ennek Péterhez?! Mama, drága, egy fogadáson mégse lehet... jaj, ne legyen már ilyen maradi...

MAMA: Jól van, na, csak morgok itt feleslegesen... Igazad van... Meg az is... hogy mennyivel jobb nekem, amikor nem pakol a kezem alá mindent az a Julcsa.

Jobb nekem egyedül a konyhában. Hát ki vagyok én, hogy szolgálót...?! (*El*)

ZSUZSA: Szegény, nem érti.

ESZTER: Idős asszony.

ZSUZSA: Mindig szegényen élt. Három fiút nevelt. Az apjuk meghalt a börtönben... egy erős ember. (*Odalép a fényképhez, leveszi*) Boglár József, a munkásmozgalom mártírja.

ESZTER (*hallgat*)

ZSUZSA: Agyonverték.

ESZTER: Agyon... kik?

ZSUZSA: Horthy pribékjei... hivatalosan persze embólia volt... Miért mondom én ezt magának? Mintha magyarázkodnék...

ESZTER: Talán a ruha miatt...

ZSUZSA: Nekem már nincs mit szégyellni.

ESZTER: Értem.

ZSUZSA: Mit ért?

ESZTER (*hallgat*)

ZSUZSA: Semmit sem ért. (*Miközben próbálja a ruhát*) Nézzen csak rám... olyan kék a szeme, mint a... Tudja, én Miklós lány vagyok. A híres orvos dinasztíából...

ESZTER: Az Oktogonon volt rendelőjük...

ZSUZSA: Engem megkereszteltek...

ESZTER: Hiszen... amikor az apámnak a tüdejével... akkor éppen a maga apjához...

ZSUZSA (*nem figyel a másikra*): Amikor először felvarták a kabátomra a csillagot, az apám azt mondta, tévedés. Miklós György professzor azt mondta nekem, nyugalom, kislányom, ez félreértés. A győri püspök volt a barátja. És volt sok... más keresztény barátja. Orvosok, jogászok, irodalmárok... De hiába... végül elvittek bennünket. Apám, anyám, a testvéreim, az egész rokonság ott-

maradt. Elszálltak, sssss. Hamu, hamu. Amikor megérkeztünk... oda... az anyám már rosszul volt, és nyomban balra küldték... Nekem azt mondta egy nő... ilyen kék szeme volt, mint magának... gyűrjek rongyot ide... (*A melleire mutat*) Legyenek nagyobbak... hát valóban nem nagyok a... melleim.

ESZTER (*zavartan*): Itt... itt egy kicsit akad a zipzár. Segítetek.

ZSUZSA: Aztán amikor jöttek az... a szovjet katonák, kijöhettünk a barakkokból, és... és láttam a gödröt. Felismertem ezt a nőt is... nyitva volt a szeme. De a tekintete a gödörben is kék maradt... Gondolja, igaza van a Mamának?!

ESZTER: Kicsit meghúszom, és máris jobb lesz... A kisassz... az elvtársnő olyan táborból jött haza... Olvastam erről. De... miért mondta el ezt nekem?!...

ZSUZSA: Nem. Onnan nem lehet hazajönni... De a dolgok megváltoztak. Gyökeresen megváltoztak, nem?

ESZTER: Nem, kérem. A dolgok nem változtak meg.

Csend.

ZSUZSA: Honnan tudja maga, elvtársnő, ezeket?

ESZTER: Nem értem.

ZSUZSA: Hogy a zipzár... hol akad?!

ESZTER: Ismerem... ismerem ezt a ruhát.

ZSUZSA: Honnan?

ESZTER: Egenleteseket kell lépni. Különben felgyűrődik.

ZSUZSA: Mit akart mondani az apjáról?

ESZTER: Kérem?!

ZSUZSA: Az előbb nem az apjáról akart valamit mondani?

ESZTER: Beteg lett, és a maga apjához...

ZSUZSA: Tudja, mit határozta el, amikor hazajöttem?

ESZTER: Hogy a dolgok megváltoznak.

ZSUZSA: Én többé nem leszek árva.

Kopogás, de nem várnak invitálást, nyílik az ajtó. András lép be a tornác felől. Magas, jóképű férfi, fiatalabb, mint Péter. Megnyerő, kisugárzása van.

ZSUZSA: Jaj, nem is hallottam az autót!

ANDRÁS: A kocsit csak a kisbaltig hozott. Onnan gyalog jöttem fel... Még ilyet, a kalapomat elfújta a szél! Tessék mondani, álmodom?! Gyönyörű ez a ruha, elvtársnő! (*Megpuszilja Zsuzsát*)

ESZTER (*fűzetet vesz elő*): Akkor... itt tessék aláírni...

ANDRÁS: Még nem ismerjük egymást... (*Kézét nyújt*) Boglár András! (*Lecsippent egy szöveget Eszter válláról*)

ZSUZSA: Az elvtársnő a... Fővárosi Kölcsonzóból...

ANDRÁS: Elvtársnő, ha útközben talál egy szürke kalapot... Akkor az az én kalapom.

ESZTER: Igen, az elvtárs kalapja.

ANDRÁS: Visszahozza nekem?

ESZTER: Nem tudom. Persze... ha megtalálom, visszahozom.

ANDRÁS (*lép utána*): Elvtársnő, aláírom én magának. Nyomtatott betűvel? Kézírással, gyorsírással. Rövidítve. Elvtársnő... (*Közel hajol*) én magának szignózik. Nem, ne szóljon. Maga Júlia. Nem, inkább Mária. Csak egy Mária tud így pirulni.

ESZTER: De csak az... (*Zsuzsa felé*) elvtársnőnek szabad... aláírni...

ANDRÁS: Igazam volt! Mária. Kitaláltam!

ESZTER: Ferenczy Eszter... Eszternek hívnak. Akkor én... jó szórakozást kívánok... és... és holnap mikor jöhetnek?

ANDRÁS: Elvtársnő, nekem bokszesztyűkre lenne szükségem...

ZSUZSA: Elég volt, Bandi... Felőlem reggel is jöhet az elv... Mi korán kelünk.

ANDRÁS (*magának*): Ha lefekszünk egyáltalán.

ESZTER: Akkor a viszontlátásra. (*Ránéz Andrásra*) Nem értem, miért gúnyolódik velem az elvtárs. (*El*)

ANDRÁS: Gúnyolódtam én?... (*Zsuzsához*)
Mi a helyzet?

ZSUZSA (*hallgat*)

ANDRÁS: Szóval csönd... (*A ruhára*) Nem a szemináriumra kérted.

ZSUZSA: Pétert kísérem el a Parlamentbe.

ANDRÁS: Hm, hm... Holnapután anyagügypben Komlóra megyek. Erős bányászok, jó levegő... Engem is elkísérsz?

ZSUZSA: Nem kell mindig viccelődni...

A Mama nagyon keresett.

ANDRÁS: Hú, a Mama. (*Veri a fejét*) Bandikám, Bandikám, légy ésnél! A drága Mama. (*Grimaszt vág*) Bárcsak elmondátok volna.

ZSUZSA: Szeretnél belőle kimaradni, ugye?!

ANDRÁS (*hirtelen érthetetlen éllel*): Te aztán tudod variálni! Hát engem te nem, kislány... ezt jegyezd meg. Engem te soha nem fogsz variálni. (*Bólogat, mint akinek minden rendben*) Jó, elmondom én.

ZSUZSA (*hideg fölényel*): Semmiképpen sem.

ANDRÁS: Aztán miért nem?

ZSUZSA: Ez nemcsak a te ügyed.

ANDRÁS (*kicsit gyengül*): Legyünk túl rajta!

ZSUZSA: András, ez rémesen nehéz helyzet... a szükséges rossz.

ANDRÁS (*eltűnődik*): Nem akarok többé félni...! (*Beszúja, kifújja a levegőt*) Lélegezzek végre úgy, mint egy állat. Mondd csak... tudod, kik közé mész ma... nem félsz közöttük?!

ZSUZSA: Én senkitől se félek.

ANDRÁS (*egyre közelebb*): Kik közé táncolsz be, szépséges sógornőm?! Nem kezd a tarkód borzongani, amikor néznek rád?

PÉTER (*hirtelen bejön, kezében paksaméta*): Na, kész is a... (*Szívélyesen*)

Hoppá, megjött az én igazgatóm, az én

proletár szépfium! Draszvujtye, öcskös! Hogy van a gyárad?

ANDRÁS (*lapogatja*): Már megint felszaladt egy kiló, bátyus. Ne mondd, hogy nem tudod, hogy van az én... a mi gyárunk.

PÉTER (*tapogatja magát*): Hiszen... mindig rohanok. Észre se veszem, mikor eszem. (*Zsuzsához*) Szoktam én enni egyáltalán?

ZSUZSA (*zavartan*): Én ugyan ki nem veszem a kezedből a csülköt.

PÉTER: Csipegetek... érted?... Csipegetek. Az asztal széléről.

ANDRÁS: Középről nem jut egy-két húso-sabb falat?

PÉTER: Ki vagyok én? Proletár, öcsikém, egy proletár miniszter... Hanem a gyáradról sajnos...

ANDRÁS (*éleződik*): Na, nézd csak, az én munkásaim nem híznak.

PÉTER: Hagyd már a súlyomat, kérlek!

ANDRÁS: Nem kövérek, kíváncsiak...

PÉTER: A termelési eredményekre?

ANDRÁS (*még felszabadultan*): Te engem szokás szerint hülyének nézel.

PÉTER: Bohóckodik, aztán megsértődik, hogy nevetnek rajta.

ANDRÁS (*magyaráz*): A szokásos maszlag. Szavak. Sok, nagyon sok szó. De minden szó mögött lapul egy újabb szó, azok mögött megint újabb és újabb szavak bújnak. És ezek olyanok... jönnek, mennek, csoportosulnak, mindegyik akar valamit, szó, szó, szó, kérdez, kutat, lát, hall, néz... (*A homlokára bök*) vádol. Számon kér, majd azt mondja... te... és te... és te többé nem. (*Mutatja a kezével*) Nyista.

PÉTER: Hallgatlak. Tessék, mi érdeklí a munkásokat?

ANDRÁS (*Zsuzsához*): Ilyen egy jó miniszter. Érdeklődő. Figyelmes. Szóval kérdezzeg-

- tik a gyárban, hogy hallottam-e... az angolok arra kérték Bozsikot...
- PÉTER: Szórakozol. (Zsuzsához) Azért ez örület, nem?!
- ZSUZSA: Az... az nem Puskás volt?
- ANDRÁS: Kérdi egy elvtársnő a mosodából, dolgozhatna-e fűzős cipő helyett papucsban.
- PÉTER: És hogy a haját copfban, vagy leeresztve hordja?!
- ZSUZSA (nevet): Tényleg, nálad szabad daueroltatni?
- ANDRÁS (elkomorodik): Hanem tegnap azt kérdezték az ebédszünetben... Tudod, mi volt az ebéd? Ja, te nem is szoktál enni. Csipegetsz, testvér.
- PÉTER (idegesen): Honnan tudnám?!
- ANDRÁS: Hamisgulyás, almával. Tudod, mit csinál a vasas egy almával?!
- PÉTER: Egye csak meg... az almát is egye meg a vasas.
- ANDRÁS: Szóval azt kérdezték, miért lett öngyilkos a Csomós Feri.
- PÉTER: Ki az a Csomós Feri?
- ANDRÁS: A hegesztőknél dolgozott. Egy csöndes parasztnő... volt... a Nyírségből. (Elréved, Zsuzsához) Hogy képes az ember kilincse kötni magát?!... (Visszanéz Péterre) Az öregapját most ítélték el másfél évre, mert... nem is tudom... tán nem kaszált. Vagy nem adta le a disznó farkát. Pedig már a változások szele fúj... Az én kalapomat is... Vagy nem fúj szél, miniszter elvtárs?!
- PÉTER: Andris, Andris, rossz felé húzol.
- ANDRÁS: Aztán azt mondja az egyik munkásom, igazgató elvtárs, a családjában is, halljuk, mert beszélnek, hogy...
- ZSUZSA: Kérdeznek, hát persze. Egy gyár is afféle nagycsalád...
- PÉTER: Ácsi, ácsi... öcskös... ki állíthatná, hogy nem voltak... vagy nincsenek jelenleg is problémáink! Ez nyilvánosság van téve. A kongresszuson is megmondtuk. A munkásoknak meg kell mondanani... meg kell velük értetni, hogy bizonyos értelemben túlzó volt az optimizmusunk. Az irány helyes volt, de a megoldásokban olykor tévedtek... tévedtünk. Súlyos hibák is történtek. De a Párt látja a problémákat. Túló volt az ütem, világos. De ez nem jelenti azt, hogy...
- ANDRÁS (váratlanul): Egy nagy szart, miniszter elvtárs.
- PÉTER: Mi van?!
- ANDRÁS: Két hete folyamatosan hívlak...
- PÉTER: Hogy... beszélsz te velem?!
- ANDRÁS: A titkárnőd nem adta át, hogy kereslek?!
- PÉTER: Te engem nem vonhatsz kérdőre.
- ANDRÁS: Hetek óta letagadtatod magad! Menekülsz?! Előlem?!
- PÉTER (fenyegetve előrelép): Úgy tűnik, hogy menekülök?
- ANDRÁS: Verd csak be a pofám. Ahhoz mindig értettél...
- PÉTER: Csak egyszer... bántottalak.
- ANDRÁS: Majdnem agyonvertél, bátyus! (Zsuzsához) Nem aludtam otthon éjszaka. Tizenhat éves voltam és már eljártam. Ő meg még akkor is a párnáját nyálazta össze... Péter, te engem soha nem védtél meg.
- PÉTER: És most se foglak, ha csak rombolni akarsz...
- ANDRÁS: Kit védtél te meg valaha?!
- ZSUZSA: Meg vagytok ti örülve?! Mit csináltok?! Épp ma?! Nem ma van a legnagyobb családi ünnepetek... Kérlek benneteket, az apátok miatt is... térjete már észre!
- ANDRÁS: Én így ünneplek. Szokatlan, de apának tetszene.
- PÉTER: Azt mondaná, téged a szenvedélyed kiszolgált. Nemcsak magadnak, ha-

nem az ellenségeidnek is. Azt hiszed, nincsenek már?! Azt hiszed, nem erre várnak, hogy mi...?! (*Megnyugszik*) Apa azt mondaná, fiam, nyugalom, gondold át.

ANDRÁS (*biggyeszt*): Átgondoltam. Csend.

ZSUZSA: András el akarja mondani.

PÉTER (*még halkán*): Hé, hé, hé, mit akarsz te?!

ANDRÁS (*újra robban*): Nekem hablatyolsz tévedésekről?! Súlyos hibákról?! Én az öcséd vagyok, Péter, nem a... a hallgató-ságod...

ZSUZSA: És te mit mondtál másfél éve, Bandikám?! Hogy eléget a szégyen János miatt!

ANDRÁS: Két éve itt még mindenki úgy rettegett, hogy minden telefoncsörrenésre maga alá csinált. Évekig olyan... de olyan kuss volt, a fogak kocogásától volt hangos az ország. Szégyenkeztem, hát persze. Hogy annyira félek.

ZSUZSA: De a fene nagy szégyenedben a gyárat azért elfogadtad.

ANDRÁS (*Zsuzsához, mosolyogva*): Ügyes. Nagyon ügyes. Jó helyre ütöttél, elvtársnő. Ha nem fogadom el, megyek János után. (*Péterhez*) Ki parancsolta, hogy kussoljak?!

PÉTER: Rontott volna a helyzeten, ha bármit teszel.

ZSUZSA (*Péterhez*): Nem a tiéden?

PÉTER: Várj, várj, te most szemrehányást teszel nekem?!

ANDRÁS: Hah, hirtelen megbomlott a családi összhang?!

ZSUZSA (*Andráshoz*): Azért másfél évig jól elvöltál, nem?

PÉTER (*békülve*): András, igazad van, de így akkor sem lehet.

ZSUZSA (*Péterhez, ingerülten*): Miben van igazad?

ANDRÁS: Rajkékát még János is elhitte. De azt a darálást, ami azóta folyik... a tábornokok, a szocdemek, a hazai elvtársak, a klérus... (*Péter forgolódik*) Most mi van...? Tán lehallgatnak... téged is?!

ZSUZSA: Mi hallgatjuk a te örületedet.

PÉTER: Voltak esetek. De minden egyes esetet külön kell vizsgálni. Minden történet más és más.

ANDRÁS: Tudnál gyorsítani János ügyén. Most van ideje, nem?!

PÉTER: A legkényesebb helyzet az enyém. Te is tudod, mi zajlik a legfelső vezetésben... Ha én bukok... az egész család bukik. Neki... (*Zsuzsára mutat*) neki a legnehezebb. Te meg, már megbocsáss, ordenáré vagy és türelmetlen, mint egy szaros gyerek. Ja, kérek, így könnyű! Beüvöltök az ablakon, aztán elszaladok. A következmények?! Megoldják őket... (*András szemébe nézve*) Nem beszélhetsz! Ha megteszed, nem vagy az öcsém.

ANDRÁS: Hú, a rézfánfütyülőjét, már a testvérek is kitagadhatják egymást?! De ha Jánosra gondolok, hát persze...

ZSUZSA: Ő sem akarná. Hidd el, ellenezné...

ANDRÁS (*kicsit meginog*): János ellenezné, hogy elmondjuk?!... Ha, mondjuk, én... nem én... (*Péterre mutat*) te lennél az ő helyében, ő nem mondaná el?

ZSUZSA: Úgy döntöttünk, közösen, hogy a Mama mindenekelőtt. Bármilyen történet, először nézzük a Mamát.

ANDRÁS: Nélküle döntöttünk így.

PÉTER (*nézi az óráját*): Nekünk most el kell mennünk a Parlamentbe, de sietünk vissza. Este megbeszéljük. Együtt, nyugodtan. Értelek, András, csak még egy kis türelmet kérek... (*Zsuzsára néz*) kérünk. (*Odamegy Andrásához, megöleli*)

ANDRÁS (*Zsuzsának*): Ránézek anyánkra, és lehányom magam...

- ZSUZSA: Havonta egyszer... ki lehet bírni.
Tudd, János írt ma. A Mama olvasta.
- PÉTER: Én olvastam.
- ANDRÁS: Na, még ez is.
- ZSUZSA: Megnyugtatta...
- ANDRÁS (*egyre gyengébben*): Egyszer csak késő lesz... és akkor...
- ZSUZSA (*kiált*): Mama! Mama!
- MAMA (*már jön is*): Jó napot kívánok, olyan ismerős az elvtárs...
- ANDRÁS: Drága Mama...
- MAMA: Ááááá, a fiamnak tetszik lenni. Én szültem, én szoptattam, cseréltem a penlekáját, amikor...
- ANDRÁS: Mama, feddjen csak, megérdemlem... három hete nem jöttem, de...
- MAMA: Egy hónapja, elvtárs. Április elsején jött, a bolondok napján, azt súgta a fülembe, hogy a szovjet biológusnak sikerült feltámasztani Sztálin elvtársat... Rossz vicc volt.
- PÉTER (*maga elé*): A fene se tudja...
- ANDRÁS: A gyárban alszom, Mama, az utóbbi héten ki se tettem a lábam... ma is csak az ünnep miatt... Mama, nézze csak... (*Egy vállkendőt vesz elő az aktatáskájából, adogat*) Ezt a képeslapot meg az én gyönyörű sógornőmnek, ezt a konyakot meg az én figyelmes és fegyelmezett miniszter bátyámnak.
- PÉTER: Nem kellene készülnöd, Zsuzsa?!
- ZSUZSA: Jaj, máris elkéstem. (*Andráshoz*) Miattad van, miattad, te... Sietek... (*Fel-szalad a lépcsőn*)
- ANDRÁS (*néz utána*): Szép.
- MAMA (*a kendőre mondja, amit András ráterített*): Valóban az. Te még az anyádat is leveszed a lábáról. Meg kellene már nőszülnöd.
- ANDRÁS: Mama, éppen itt láttam egy gyönyörű elvtársnőt. A kölcsönzöből jött. Eszter volt a neve! De milyen Eszter?!
- MAMA: Javíthatatlan. (*Péterhez*) És, fiam, neked is asszony kellene. Azért mert egyszer befürödtél...
- ANDRÁS: Én figyelmeztettelek, hogy az Erzsi a füledet is lerágja... (*Elmélázva*) Negyvenkettes lába volt, és ideológiailag fejlődésképtelen. Igaz, hogy egyszer megpaskolta Farkas elvtárs arcát?
- MAMA: Nincsen ott, a minisztériumban olyan elvtársnő, aki...?
- PÉTER: Mama, Mama, ne most, ha lehetne!
- ANDRÁS (*a Mamához*): Két dologtól fél a bátyus. Az egyik az asszony, aki a felesége lehetne...
- MAMA: És a másik?
- ANDRÁS: Hát éppenséggel a Mama...
- MAMA (*Péterhez*): Te félsz tőlem?
- PÉTER: Viccelődik az öcsém.
- ANDRÁS: A munka ünnepe van. Szórakozni kell, nem?
- MAMA: Veletek nem lehet normálisan beszélni. (*Csend*) Mi van, az Isten szerelmére?!
- Csend.*
- ANDRÁS: Baj, Mama.
- PÉTER (*sápadtan mozdul*)
- MAMA: Miféle baj?!
- ANDRÁS (*odamegy a Mamához, és a Mama kezét a saját hasára teszi. Közben Pétert nézi*): Érzi, Mama?!
- MAMA: Hogyhogy... mit?!
- ANDRÁS (*Péterhez*): Nem érzi.
- MAMA: Jó, jó, viselős biztosan nem vagy.
- ANDRÁS: Üres, Mama, üres.
- MAMA: Egyetlen árva virsli se jutott a felvonuláson?!
- ANDRÁS: Mosoly, riport, találkozás a szakszervezeti elvtársakkal, a finn vendégek, a szovjet sportoló elvtársak, még egy riport... na, és ahogy baktatok felfelé magához, édesanyám, hát egyszer csak az eszembe jut, mert, ugye, valami kondul odalent, itt, itt, hogy meg nem is ettem.

(A karórájára néz) Délután négy van.
(Kinéz az ablakon) Most meg nem fúj.
Amikor jöttem, hogy fújt... Mama,
drága, nem haragszik, ha nyomban éh-
halált halok?

MAMA: Hogy tud egy ilyen szélhámos gyárat vezetni?!

PÉTER: Azt hiszem, ez lényegbevágó kérdés.

ANDRÁS: Hát úgy, hogy szélhámoskodik, miniszter elvtárs... S közben megtud egyet s mást...

PÉTER (közelebb lép, csak Andrásnak): Te nem csak azért hívogattál engem...

ANDRÁS: Bizony nem.

PÉTER: Te tudsz valamit.

ANDRÁS: Mama, előfordulhat, hogy keresnek telefonon. Megadtam a számot.

MAMA: Persze, keressenek csak.

ANDRÁS: A gyár ügyében.

PÉTER: Mi az... mit tudsz?!

MAMA: Szélhámos, de azért még ilyenkor is a gyárral törődik.

PÉTER: András, ide figyelj...

ANDRÁS: Jól van, bátyó, ma este még megvárlak... (Hangosan) Érezd jól magad, Péter. Keresz menyasszonyt, de nézd meg jól a lábát! Maximum negyvenegyes lehet... és jól puhatold ki a dialektikáját, különben...

Autóduda kintről. A kaputelefon megszólal.

HANG: Miniszter elvtárs, a gépkocsi megérkezett.

PÉTER (felszól): Zsuzsa, Zsuzsa, igyekezz! (A Mamához) Mama, ígérjük, hogy sietünk. Lesz közös, nagy vacsora. Együtt lesz az egész család.

MAMA: Nem az egész...

Péter nem hallja. Hirtelen a zsebéhez kap, körbepillant. A fejét vakarja. Majd kutatni kezd, összevissza jár a tekintete. Aztán az apja képéhez lép és rejtve betesz mögé valamit, míg a Mama és András Zsuzsát nézi.

Zsuzsa jön lefelé... és tényleg szép. Nagyon szép.

ANDRÁS: Édesanyám, az éhségtől látomásaim támadtak. Tündér ereszkedik alá az égből.

ZSUZSA: Sietünk, Mama...

MAMA: Na, jó, menjetek csak.

Zsuzsa Péterrel el.

ANDRÁS (a bársekrénynél matat. Iszik egy pohárral. Az anyja nézi. András iszik még egyet): Drága Mama, anyukám.

MAMA: Jól van, beszélj.

ANDRÁS: Sssss, így vitte a kalapomat a szél. Pörög, pörög, egyre kisebb, eltűnik a lombok fölött. Sajnáltam azt a kalapot. Berlinben vettem tavaly... nem sokkal a zavargások után. Berlinben lehet a legjobb kalapokat venni... Halott az a város. Este tíz után lélek se jár az utcán...

MAMA: Neked valami bajod van.

ANDRÁS (nem néz a szemébe): Éhes vagyok, Mama...

MAMA (mutatja): Amikor ekkora voltál, mindig jöttél hozzám. Megvertek. El-estél. Rosszat álmodtál. Elmondta mindig. Ha Péternek gondja volt, megoldotta maga.

ANDRÁS: Tudom, Mama, tudom.

MAMA: János nem beszélt. Annak a gyerekeknek, ha baja volt, hallgatott. Sokszor soha nem tudtuk meg, mi bántotta. Esetleg az apjának elmondta. András... te bajban vagy.

ANDRÁS (már-már azon van, hogy ki-mondja)

MAMA: Felcsináltál valakit.

ANDRÁS (hallgat, mosolyog)

MAMA: Bent alszol a gyárban?... Hát persze, ott... valami munkásnő, akinek férje van...

ANDRÁS: Mama, a gyár tabu, ott soha... na, jó, egyszer... (Nézi a Mamát) kétszer.

MAMA: Akkor valami nagykutyának a feleségét...

ANDRÁS: Nem... dehogyis.

MAMA: Akkor a munkádban történt valami...

ANDRÁS: Egy gyárban mindig történik valami. Mama, drága, az a gyár egy rakás szerencsétlenség.

MAMA: Nem való neked...

ANDRÁS: Kinek való egy... egy működés-képtelen romhalmaz?!

MAMA: Ej, ne mondj ilyet... Le akarnak váltani?

ANDRÁS: Nem mondták. Különben tegyék. Talán jobb is lenne.

MAMA: De az... az megfutamodás. A mi családjunkban...

ANDRÁS: Az már igaz... a mi családjunkban...

MAMA: Apátok büszke lenne rátok.

ANDRÁS: Igen?... Apa büszke lenne? Szervusz, Apa... büszke vagy? Nem mond semmit.

MAMA: Hogy érted azt, hogy nem mond semmit?!

Autóberregés kintről. Duda. Az autó megy tovább, elhalkul.

ANDRÁS (*gyorsan az ablakhoz lép, néz utána*): Nem... nem a szomszédba mentek.

MAMA: Újabban csöndesebbek.

ANDRÁS: Azt teszik mondani, megszűnt a forgalom?

MAMA: Mióta érdekel téged az a kutatóintézet? (*Megszólal a telefon. Felveszi, behallgat. András*hoz) Téged keresnek.

ANDRÁS: Na, végre... (*Magyarázkodik*) Tudtam, hogy hívnak. (*Átveszi a kagylót*) Értem... igen. Jó, megyek... azonnal... Kicsi presszó. Persze, ismerem. (*Magára kapja a zakóját*)

MAMA: Presszóba?! Ilyenkor?!

ANDRÁS: Megbeszélés, Mama.

MAMA: Miféle megbeszélés? (*Legyint*) Mindegy... Jöttök, elszaladtok. Itt hagysz, hogy nyugtalankodjak...

ANDRÁS: A Mama csak legyen nyugodt.

MAMA: Hogyan, ha te nem vagy az.

ANDRÁS (*hallgat*)

MAMA: András, rám mindig számíthatsz, tudod...

ANDRÁS: Tudom, Mama.

MAMA (*hosszan nézi a fiát*): Jól van, menj.

POLDI BÁCSI (*kilép a konyhából*): Jó napot kívánok, igazgató elvtárs! Régen láttam.

ANDRÁS: Maga már csak így szeret megjelenni.

POLDI BÁCSI: Nem szeretet kérdése, igazgató elvtárs. Mit vár egy olyan alaktól, aki csak múlt? Panoptikum, kérem. A történelem átszaladt rajtam... és nem tartotta nyitva a szemét.

ANDRÁS: Jó kalapja van. Az enyém már nincs meg.

POLDI BÁCSI: Kertészkalap. Ha fúj a szél, igazgató elvtárs, jól szembe húzzuk. Kéri?

ANDRÁS: Magán jobban áll, Poldi bácsi. (*Indul*) Az én kalapom meg visszajön hozzám, tudom.

POLDI BÁCSI: Igazgató elvtárs!

ANDRÁS: Igen?

POLDI BÁCSI: Esni fog.

MAMA: Siess, jó? Siess! (*András el. Csend*) Ha például azt... azt mondják, holnap nem esik... aztán mégis esik... mégis azt mondják, hogy süit a nap.

POLDI BÁCSI: Mióta érdeklí a Mamát ennyire a meteorológia?!

MAMA: Mindenki félrebeszél.

POLDI BÁCSI: Mindenki az igazat mondja.

MAMA: Nyugtalan vagyok, Poldikám.

POLDI BÁCSI: Mama, nem lehet hazudni.

MAMA: Én ezt nem értem.

POLDI BÁCSI: Isten látja, mikor hazudunk.

MAMA (*keresztet vet*): És megbocsát.

POLDI BÁCSI: És néha csapásokkal bocsát meg.

MAMA: Csak... mást ne bántson...

POLDI BÁCSI: Ha képesek lennének szívből hazudni, jobb lenne a világ. Ha mindenki mindent elhinne. Az lenne a kommunizmus... Amivel nem azt akarom mondani, hogy a kommunizmus hazugság... (*Magának*) Na, ezért most megint elvinnének.

MAMA: És... és az olyan, aki *tudja*, hogy hazudnak neki, és mégis *elhiszi*...?

POLDI BÁCSI: Valamilyen formában mindenki hazudik. De a hazugság nem csak kényszerből, félelemből vagy a jellem torzulásából fakad. A hazugság szükséglet, mint... a levegő, a víz. Tudja, mit mondanak a haszidok?

MAMA: Azok meg kik?

POLDI BÁCSI: Olyan... másfajta zsidók. Azt mondják, a béke kedvéért szabad hazudni.

MAMA: Ezt én nem hiszem.

POLDI BÁCSI: Pedig Isten ránk bízta a dolgot. El lehet dönteni, hogy merre indulunk.

MAMA: Hazudok, és talán jó felé megyek?

POLDI BÁCSI: Nem az az okos ember, aki be tud csapni másokat.

MAMA: Hanem?

POLDI BÁCSI: Hanem aki elhiszi, hogy amit elhisz, az a javára válik.

MAMA: Ez... ez ilyen szófacsarás.

POLDI BÁCSI: Amikor a visszacsatolás második napján meghalt a feleségem, aztán pedig jött a hír, hogy elesett a fiam, magyarázkodni kezdtem. Jártam Kolozsvár föllobogózott, boldog utcáit, magamban beszéltem, és csak csürtem, csavartam. Ha nem teszem, felkötöm magam. Maradhattam ott? Nem, nem maradhattam. Eljöttem ide, és jelentkeztem Húber úrnál magántanárnak. És most ró-

zsát nyírok... momentán magánál... (*Ki-mutat a kert felé*) Látja, Mama, milyen gyorsan beborult, addig beszélünk róla, míg tényleg esni kezd.

KÁROLYKA (*kaparászik az ajtónál*)

MAMA: Meg van kergülve... (*Beengedi*) Mi van már megint, te...

KÁROLYKA: Híreim vannak.

MAMA: Most már engem is felbosszantasz...

KÁROLYKA: Ré m ólálkodik a kertben.

POLDI BÁCSI: Ha megint letaposod a rózsáimat, szíjat hasítok a hátadból...

KÁROLYKA: Én meg jól megharaplak. Azok füstölnek?!

POLDI BÁCSI: Micsodák?!

KÁROLYKA: A rózsabokrok... Poldikám, tán kikeresztetted a füstölős rózsát?!

POLDI BÁCSI: A te fejeden kavarog a füst, félnótás.

KÁROLYKA: A ré m füstöl. Sárga arca van. (*Mutatja*) Ilyen füle.

MAMA: Hát hívd be, aki a kertben van.

KÁROLYKA: Én aztán oda nem megyek... már ne is tessék haragudni... A katona nem is látja.

MAMA: A Menyhért?

KÁROLYKA: A Menyhért állva is tud aludni. Én is próbáltam, de mindig eldőlök. (*Mutatja*) Így...

Kopognak a terasz felől, ahonnan Károlyka is jött.

HANG Jó napot kívánok.

MAMA: Ki az?

HANG Pelleg István.

KÁROLYKA (*izgatottan*): Poldi, Poldi, Poldi, ez ő! (*Átöleli Poldi bácsit*)

MAMA (*gondolkodik*): Kicsoda?!

HANG Pelleg István.

MAMA: A Pelleg fiú... Szent ég?! Hát téged... mióta...

PELLEG (*bejön, pontosabban bebiceg. Fia-talemler, de nyűtt, elgyötört. A kalapját forgatja*)

KÁROLYKA: Úúúúú, a kísértet!

PELLEG: Kérem?!

MAMA: Károlyka, elég lesz, most szépen hazamész... Igyekezz, mindjárt esik.

KÁROLYKA: Gyárkémény! Vigyázz, gyárkémény! (*A Mama szinte tuszkolja*) ...Haza?! A raktárba?! Országom! Ezt a házat a nagypapa építette.

POLDI BÁCSI (*tuszkolja*): Mint tapasztalod, most már a munkásosztályé.

KÁROLYKA: Hol van itt munkás, he?!

POLDI BÁCSI: Egy diplomás kertész neked nem az? Na, sipirc!

KÁROLYKA (*el*)

POLDI BÁCSI (*visszafordul, Pelleghez*):

Maga, uram, nem egyenes úton jött.

PELLEG: Az út, ami idehozott, valóban nem volt egyenes.

POLDI BÁCSI: Úgy értem, nem a főbejáratot használta.

PELLEG: Azt... őrzik. (*Zavartan*) Katona posztol a ház előtt.

POLDI BÁCSI: Szóval félnivalója van...

PELLEG: Hát... ha az óvatosság félelem, akkor igen.

POLDI BÁCSI: Leselkedett... miért leselkedett?

Csend. A Mama firkészi Pelleget, aki zavartan forgatja a kalapját.

MAMA (*Poldi bácsihoz*): Hagyja, Poldikám, régi ismerős. Pelleg Pista, te aztán úgy eltűntél, mint a kámför.

POLDI BÁCSI: Én nem is zavarok, Mama. Felejtsd el, amit mondtam. Talán csak hazudtam. (*Kimegy*)

PELLEG: Én... csak...

MAMA: Na, mi van, tán elfeledtél beszélni?

PELLEG: Én... Jánost keresem...

MAMA: János... nincs itthon.

PELLEG: Nincs?!

MAMA (*ingerülten*): Te nem tudod? A kommunizmust tanulmányozza a Szovjetunióban.

PELLEG (*néz*): A Szovjetunióban?!

MAMA: Na, ülj csak le. (*Pelleg leül*) Kérsz egy pohárkával? Papírszínű vagy.

PELLEG (*elveszi*): Köszönöm, Erzsi néni.

MAMA: Ma... ma együtt vacsorázik a család, szóval nincs sok időm... János most írt Leningrádból. Azt írta, olyan könyvtárban volt, ahol futószalagok hozzák könyveket...

PELLEG: Értem... futószalagok.

MAMA: Vagy... vagy te még nem hallottál ilyen futószalagokról?

PELLEG: Futószalagokról?... Dehogynem... hallottam...

MAMA: És te hol voltál? Te is tanulmányúton? Nem találkoztatok?

PELLEG: Hogy tetszik mondani?!

MAMA: Te is a kommunizmust tanulmányoztad? Nem találkoztál Jánossal?

PELLEG (*feláll*): Én... nem találkoztam vele... sajnos... (*Kinyújtja a lábát, masszírozza*)

MAMA: Mi van a lábaddal?

PELLEG: Fáj... Zsibbad... Elzsibbad vagy fáj.

MAMA: Ej, minden egyes szót harapófogóval húzok ki belőled! Mi van veled?! Amikor a barátod a Szovjetunióba utazott, te is eltűntél. Fájtsd ám, hogy felénk se dugtad az orrodat. Hányszor kentem neked lekváros kenyeret?!

PELLEG: Eltűntem... ez jó szó.

MAMA: Mindig úgy etted, hogy piros bajszod maradt.

PELLEG: Szóval János írt... Hogyan... a postás hozta?

MAMA: Nem, a minisztériumba küldi.

PELLEG: Értem.

MAMA: Mit értesz?!

PELLEG: Nem kézzel írja...

MAMA: Írógéppel. János mindig szeretett gépelni. Egyszer engem is meg akart tanítani, de...

PELLEG (*feláll, idegesen lép kettőt*)

MAMA (*nézi*): Nem mondtad, miért fáj a láb.

PELLEG (*hallgat*): Elestem...

MAMA: Majd megírom Jánosnak, hogy ke-rested. (*Pelleg hallgat*) A címét nem tudom, állandóan változik. A Krím-félszigetről is küldött levelet. A tengerpartról! Azt írta, olyan a tenger, mint egy hatalmas kék kabát. Látott delfint! Az olyan szép rész, az a delfines. (*Pelleg hallgat*) Mit üzensz neki?

PELLEG (*hallgat*): ...Nem... inkább nem üzenek semmit. (*Hallgat, nézi az üveget, iszik*) Azt hittem, látszik rajtam.

MAMA: Mit kellene látnom?!

PELLEG: Mások... rögtön mondták... Egy taxisofőr... egy asszony a piacon... a trafikos... Vettem cigarettát, és nem engedte, hogy fizessek... Az emberen meglátszik, ha ott volt.

MAMA (*ideges, fél*): Na, jól van. Nincs semmi baj. Mindjárt jön Péter, a nagyfiam és András is. Vacsorázz velünk, jó, Pista? Majd megnyílsz, kiengedsz. Régen nem voltál te ilyen... zavart.

PELLEG: Nem... ezt semmiképpen sem lehet.

MAMA: Mit... vacsorázni?!

PELLEG: Nem maradhatok.

MAMA: Rohannak, félrebeszélnek, titkolóznak. (*Odahajol*) Neked remeg a száz széle.

Csend.

PELLEG: Erzsi néni, én... én nem tanulmányúton voltam.

MAMA: Kórházban? (*Csend*) Beteg vagy, Pista?!

PELLEG (*zavartan*): Én... nekem ezt nyilván nem szabadna... de tudja, arra gondoltam, amikor kijöttem... három napja...

hogyan nekiindulok. Hátha János is... (*Lassan kemény lesz, elszánt*) Ültem otthon, ki se mozdultam, senkivel se beszéltem. Nem... nem tudtam volna mit mondani. Jánost a régi címen nem találtam.

MAMA: Azt a lakást átutalták... vagy hogy mondják. Zsuzsa meg itt lakik nálam. Amíg a tanulmányút tart...

PELLEG (*hallgat*)

MAMA: Hol voltál te, István?

PELLEG: Börtönben.

MAMA: Te?! Te börtönben?! Mit tettél, te szerencsétlen?!

PELLEG: Én... (*Őszintén nevet*) semmit.

MAMA: Na, most szépen leülsz és elmondod. Börtönbe ok nélkül nem kerül az ember... Ha azt mondod, loptál...

PELLEG (*kesernyésen nevet*): Két éve... egy svájci küldöttségnek tolmácsoltam. Végigvittem őket az országon... Voltunk a Balatonon... Sztálinvárosban, Diósgyőrben... aztán megmutattam nekik a Lehel úti új munkáslakásokat. Hogy itt régen, azelőtt se víz, se villany. Hogy sokan putrikból meg gödrökből költöztek ide. A svájciak csak mosolyogtak rajtunk. Dühös lettem, na, jó, lássátok csak, mi-féle nyomorból jövünk mi. Ezt... ezt az apám se gondolta volna másként.

MAMA: A főmérnök úr, Isten nyugosztalja.

PELLEG: Hogy gyűlölte ezt az egész képmutató, urizáló bagázst. Azt mondta, ezek csillagszóró alatt hozzák a zsidótörvényeket. Azt mondta, csak akkor állít újra karácsonyfát, ha ezek letűntek. Hát, nem érte meg.

MAMA: Rendes ember volt.

PELLEG (*eszmél*): És aztán kivittem... a svájciakat... a Valériára, és végigvittem őket a telepen, ahol szinte semmi sem változott még... A Boglár bácsi... elvtárs háza is állt még... Mondtam nekik, hölgyeim

és uraim, vegyék figyelembe, mi innen jövőnk... Ezt még nem volt időnk felszámolni...

MAMA (*maga elé*): Áll még a kis ház?

PELLEG: Két hét múlva volt a pártfegyel-mim. Kémkedés... kémkedés volt a fő vádpont. És... és rémhírterjesztés...

MAMA: Kinek kémkedtél te, az Istenért?

PELLEG: Öt évet kaptam.

MAMA: Én ezt nem értem...

PELLEG: Hirtelen lesz hideg... Az ismerősök, a barátok... egyszer csak elfordulnak... meglátnak és nyomban elsietnek. Mo-tyognak valamit szemlesütve. Leprás lettél. S ha te kérdezel tőlük valamit, úgy néznek rád, mintha megsértetted volna őket... Nem is attól féltem, hogy elvisznek. Tudtam, hogy végül elvisz-nek. Azoktól kezdtem félni, akik... akik elfordultak tőlem. (*A Mama hallgat*) Erzsí néni... csak János állt ki mellet-tem. (*A Mama hallgat. Pelleg feláll, rá-gyújt*) Bocsánat... szabad?

MAMA: Mondd tovább.

PELLEG: Bajba sodortam...

MAMA: Kicsodát?

PELLEG: Én tehetek róla.

Csend.

MAMA (*remegve*): Éhes vagy, ugye, Pisti-kém?! Igyál még egy kupicával. Tessék, ez itt orosz vodka, ilyenem is van... (*Silabizálja*) igazi orosz vodka. Összekapok neked valamit... egy rántottát? Kis kol-básszal, hagymával...

PELLEG: János a pártgyűlésen felállt, és azt mondta... nem követtem el semmi hibá-sat... vagy... helytelen, amikor a svájci-aknak megmutattam a Valériát... De az álláspontját nem akceptálták... és aztán őt is belerángatták.

MAMA (*már szinte révületben*): Ő mindig ilyen volt. Forrófejű, talán kissé lobba-nékony, de az igazságérzetével nem volt

soha baj... Igen... nyilván ezért küldték el külföldre, hogy tanulmányozza... hogy jobban tudja...

PELLEG: Együtt ítélték el bennünket.

Csend. Nézik egymást.

MAMA: Nem.

PELLEG: János... János hét évet kapott.

Merthogy... ő kiemelt pártkader volt, és ez súlyosbító körülménynek számított.

MAMA: Hazudsz! János a Szovjetunióban van!

PELLEG: A tárgyaláson találkoztunk.

MAMA (*zaklatottan*): Hazudsz, hazudsz...

PELLEG: Azt hiszem, jól volt, csak... csak ki-csit köhögött.

MAMA: János köhögött?

PELLEG: De nem beszélt.

MAMA: Kivel nem beszélt?!

PELLEG: A... (*Furcsán mondja*) bírósággal. Kérdezték, de ő csak hallgatott. Nem is bölintott. Állt és nézte őket. És... néha köhögött... És a végén... a végén beval-lotta.

MAMA: Mit... mit vallott be?!

PELLEG: Hogy bűnös.

MAMA: De miben?!

PELLEG: Hát, hogy... a vádpontokban... mindenben.

MAMA: Mi az, hogy mindenben?! És te nem mondtad, hogy János ártatlan?!

PELLEG: Erzsí néni, én is... bevallottam mindent.

MAMA: Te áztattad el... (*Csend*) Rávallottál, igaz?!

PELLEG: Erzsí néni... engem vertek. Két hé-ten keresztül minden éjszaka felköltöt-tek. Olyan lesz az ember... mint a rongy... A térdemet ütötték, mérték az időt. Pontosan ötpercenként kaptam az ütést... behunytam a szememet, számol-tam. Most, mondtam magamban, és va-lóban jött az ütés.

MAMA: De... de kik vertek?!

PELLEG: Ők.

MAMA: Kik azok az ők?!

PELLEG: Ők... ők valahogy mindig másképp vannak. Ismerős arcok. Elvtársak. Katonák, civilek, nem tudom. Nem... nem is gyűlölnék. Vagyis nem mindig. De végül mindig ütnek.

MAMA: Hogy... hogy tehetnek ilyet?!

PELLEG: Mielőtt kiengedtek volna, aláírat-
tak velem egy papírt, hogy semmi ilyes-
mi nem volt. Nem volt verés. Szóval,
Erzsi néni, az előbb én hazudtam magá-
nak. (Csend. Az ablakhoz bicog. Kint
esik) Tényleg szép itt. Micsoda kilátás.
Még az eső is fényesebb...

MAMA (révülten): Szűzanyám... Jánost is
megverték?... Hallod?! Bántották?!

PELLEG (lassan fordul): Nem tudom... ő
mégiscsak munkásszarmazású... én
meg... polgári csökevény. Nem láttam
rajta, hogy megverték volna. Igaz, a tár-
gyalásra rendbe hozzák az embereket.
Tárgyaltak ugyan, de az ítélet már meg-
volt... Erzsi néni... én nagyon sajnálom.

MAMA: És... és én most mit csináljak?!
(Csend) A fiaim miért nem...?! Mi ez a
szemfényvesztés, hogy leveleket kapok?!
És a Szovjetunióból?!

PELLEG: Én ebbe a helyzetbe nem látok bele.
Csend. Mordul az ég.

MAMA: Minek jöttél te ide?! (Erősödik a
szél, dörög, villámlik) Úristen, hát... hát
én itt... miközben a fiam...

PELLEG: Erzsi néni... legalább tudja... az
emberek jönnek haza. Valami elkezdő-
dött. Bent is érződött. Nem kiabáltak,
nem voltak éjszakai... ellenőrzések,
a koszt is jobb lett... És látja, én is itt va-
gyok. Őt évből másfél lett. János is bár-
melyik pillanatban... Akár már holnap...

MAMA: Hazajön?

PELLEG: Remélem, igen... Ihatok még egy...
pohárral?

MAMA (csak áll, nem válaszol)

PELLEG (nézi az italt, aztán odalép, iszik.
Két pohárral iszik. Majdnem hány.
Megszédül, de magához tér): Én... én
akkor elmegyek, Erzsi néni. (Eső, szél,
dörgés) Annyira sajnálom.

MAMA: Menj.

PELLEG (zavartan): A viszontlátásra... és...
bocsásson meg. (Vár)

MAMA (csak áll, nem válaszol)

PELLEG (lassan behúzza maga után az aj-
tót)

POLDI (bejön, csurom víz, a szalmakalapja
szétázva): Mama... Boglár elvtársnő!
A földet... az ágyást összetaposták. Én
nem értem. Hogy lehet így, ilyen figyel-
metlenül... ilyen durván. Volt itt nekünk
ez a kicsi szép. Csak egy kicsi szép. De
még ezt is elrontják. Mama, összetapo-
sták a kertünket. A legszebb rózsáimat,
a... (Lerogy egy székre) Nem hallja, mit
mondok?! Csupa csikk az ágyás.

Eső, szél, villám. Sötét.

Szünet

Közzjáték

Ugyanott, a Szabadság-hegyi villában. Történik 1988-ban, a Mama temetése után.
Szól a telefon, majd elhallgat. Sorban érkeznek a család tagjai: elsőként Péter, elegáns
fekete öltönyben. Gyertyát gyújt a Mama fényképe előtt, amely az apa fényképe mellett
áll. Újra megszólal a telefon.

PÉTER (felveszi): Igen... Szervusz. Már itt-
hon... Köszönöm... Amikor akarod, jó...

Most? Most is jó... Az utcában vagy?
Várlak... (Leteszi. Visszamegy a képhez)

PELLEG (*bejön. Elegáns, szemüveges, bicceg*): Talán nem a legjobb pillanatban zavarlak.

PÉTER: Semmi baj.

PELLEG: Fogadd részvéteket.

PÉTER: Köszönöm.

PELLEG: A Mamát én is jól ismertem.

PÉTER: Tudom.

PELLEG: Sokszor kínált lekváros kenyérrel, amikor...

PÉTER: Tudom. Foglalj helyet.

PELLEG: Köszönöm. (*Leül*) Nos. Úgy vélem, cselekedhetünk... Több irányból hallani, emelni készülnek a bérleti díjat.

PÉTER: Éppen a tanácsnál nem mondták.

PELLEG: Nem is merem kérdeni, mennyit kértek eddig.

PÉTER: Nem is merem elárulni.

PELLEG: A kevés nem feltétlenül értéktelen.

PÉTER: Momentán a kevesebb az értéke-sebb.

PELLEG: De meddig?

PÉTER: Erről van szó. Az elvtársak (*gesztussal derüljön ki, hogy Moszkva*) bizalmasan közölték: minden összeomlik... Tehát célunk a tulajdonlás.

PELLEG: Ami az enyém, nem hulat rám?

PÉTER: Ha rosszul fogod, persze. De ha jókor, jó helyen, és erősen fogod, még fel is emel. (*italt bont*)

PELLEG (*nyakát forgatja a falakra, nevet*): A tanács tehát adja el. És eladja?

PÉTER: Káéftékn készen áll, hogy...

PELLEG: Az épület műemlék jellegű.

PÉTER: Lám, mégis eladja a tanács.

PELLEG: Ez így nem az én... a mi asztalunk.

PÉTER: Egy testület, de sok a barát. A tanácselnök is segít. Kucsera régi kolléga. Szóval egészen komplikációmentes az ügy. Te az ügymenet formai részét képviseled. Ami a tiszteletdíjadat illeti, meg fogunk egyezni...

PELLEG: A Border-beruházás jogi képviselője.

PÉTER: Micsoda?!

PELLEG: Igen, a Border-beruházásra gondoltunk.

PÉTER: Nem...túl nagy falat az neked?

PELLEG: Nekünk. Irodánk pontos, megbízható és diszkrét.

PÉTER: A Border-beruházás ötlete épphogy felmerült... Kérésed nincsen arányban az enyémmel. Mint mondtam, ez komplikációmentes eljárás.

PELLEG: A Border-beruházás úgyszintén. És a komplikációk akkor jönnek, amikor nem számítunk rájuk.

PÉTER: Nos, jó, István. Rendben.

PELLEG: Bármikor hívhatsz.

PÉTER: Hívni foglak.

PELLEG: És mélyen együtt érzek az egész családdal. (*El*)

PÉTER (*bemegy a szobájába*)

Megérkeznek a fiatalok, Józsi, Sára és Laci.

JÓZSI: Azt hittem... megveri. A kalapjára nagyon érzékeny.

LACI: Apám persze harcba szállt volna.

SÁRA: Még jó, hogy anya lefogta. Apa bármire képes...

LACI: Ha részeg.

SÁRA: Tudod, hogy már nem iszik.

JÓZSI: Azért támolygott. Neki volt igaza, nem?

LACI: Mit számít, ha már soha nem fog kijózanodni.

SÁRA: Apa tombol egy keveset, aztán megkérdezi, mi a vacsora. (*Lacihoz*) Figyelj, Öcsike, csak akkor repülhetsz Oxfordba, ha hozol nekem ajándékot. Egy walkman nem ver földhöz.

LACI: Jól van, nővérke, megkapod.

Józsi bekapcsolja a magnót: a Depeche Mode zenéje hallatszik.

- SÁRA: Józsi, kapcsold ki! (*Megtörténik*)
Szegény Mama, mennyi Depeche
Mode-ot hallgatott.
- LACI: Jobb, mint az Internacionálé. Itt nem-
sokára iszonyú vadászat lesz...
- SÁRA: Azt akarod mondani, megbuknak?
- LACI: Nem mondani akarom, hanem lénye-
gében akarom. Tenni fogok érte.
- JÓZSI: Vadászni fogsz?
- LACI: Nem, nem, vadászni más fog. Én ké-
szülődöm, Józsi.
- JÓZSI: Angol vízummal könnyű.
- SÁRA: Szabad tudnom, ki fog itt megbukni?
- LACI: Kádár összeviszsa beszél, nincs ma-
gánál. Az a sok zsíros, buta arc alászáll
az étellifttel.
- Megérkezik Eszter, Zsuzsa és András.*
- ESZTER: Szép temetés volt. Ezen is túl va-
gyunk.
- JÓZSI: Hol van apa? Eltűnt a temetőből.
- ESZTER: Szerintem már itt van. Tudod, hogy
mindig rohan valahová. (*Elindul és
szervezni kezdi a vacsorát*)
- JÓZSI: Jön a második félidő.
- LACI (*Andráshoz*): Még összeverekedhet-
tek, apa.
- ZSUZSA: Fiam, ne fokozd, jó!
- ANDRÁS: Fázom.
- ZSUZSA: Vedd fel a kabátod. A sálat is. (*And-
rás felveszi*) Oda leülhetsz.
- ANDRÁS (*nem ül le*): Fázom.
- Bejön Poldi és Károlyka. Poldi vak, Ká-
rolyka tojja lihegve toloszékben.*
- POLDI Ez a félnótás bele akart gurítani egy
sírgödörbe.
- KÁROLYKA: De sajnos nem volt üres gödör,
Poldikám. Mindegyikben snóblizott már
valaki.
- POLDI BÁCSI: Van egy visszatérő rémálmom.
Meghalok és ez a Krankermensch
mondja a gyászbeszédet. Amikor végez,
beugrik mellém a gödörbe, és együtt te-
metnek el bennünket.
- KÁROLYKA: Országom...
- POLDI BÁCSI: Ha rám hallgattok, nem öre-
gedtek meg.
- KÁROLYKA: Mert elmúlik az is?
- ESZTER: Régen voltunk így, együtt. A család.
- ANDRÁS: Fázom.
- ZSUZSA (*Andráshoz*): Na, ülj le ide.
- ANDRÁS (*nem ül le*)
- SÁRA: Apa... Kérsz valamit? Kávét? Tea?
- ANDRÁS: Öt éve nem léptem át ennek a ház-
nak a küszöbét.
- ESZTER: Hat.
- ZSUZSA: Öt.
- ESZTER: Jó, öt és fél.
- JÓZSI: Te gyűlölöd apát, Bandi bácsi?
- ANDRÁS (*hallgat*)
- ESZTER: Fiam, ne most.
- JÓZSI: Mert... mikor máskor?
- ESZTER: Nem, nem, nem, elég volt. Most
temettük el a Mamát, nem akarok több
incidenst. Vacsorázni fogunk és rá fo-
gunk emlékezni. (*Andráshoz, aki csak
áll*) Békés körülmények között, érted?
Ennyit megérdemel. Legyen ez min-
denki számára világos.
- SÁRA: Úgy lesz, igazgató néni. (*Józsi megint
bekapcsolja a magnót*) Józsi, kapcsold
ki, légy szíves.
- ESZTER (*jön-megy, pakolgat*)
- ZSUZSA: Segítsek valamiben...?
- ESZTER: Inkább rájuk figyelj.
- ZSUZSA: Én eddig is figyeltem, kérlek. De te
figyeltél-e?
- ESZTER: Nem egészen értelek.
- ZSUZSA: Voltak bizonyos kívánságok a teme-
téssel kapcsolatban.
- ESZTER: Zsuzsa, hagyjuk ezt most.
- ZSUZSA: Persze, a ti szempontjaitok mindig
akceptálандók, a miénkrek pedig mindig
jön a „hagyjuk ezt most”, a „majd más-
kor”, a „nem aktuális”!
- ESZTER: Mondd, veszekedni akarsz?!

ZSUZSA: Tudod, mindig lenyűgözött az érvelési technikád.

PÉTER (*bejön*): Mindenki itt van...?

JÓZSI: Ne mozogjatok, apa létszámmellenőrzést tart.

PÉTER: András, kérlek szépen... Nézzétek, volt, ami volt. Ez a nap mindannyiunk számára nehéz. Én... én boldog vagyok, hogy végre összejöttünk, bár az apropó... nem tudom, talán ez kellett hozzá. Ez a pótolhatatlan veszteség. Hogy mindenki egy kicsit magába szálljon, hogy... számvetést végezzen.

PÉTER (*magának*): Én már régen elvégeztem.

LACI: Választások lesznek... Itt demokrácia lesz, többpártrendszer... az oroszok ki-mennek...

KÁROLYKA: Mennek? Akkor dugjuk el az órákat!

POLDI BÁCSI: Az enyém már nem is jár.

PÉTER: Ha a Mama látna bennünket, ő is boldog lenne.

ANDRÁS (*Péterhez*): Hogy te mekkora szar vagy.

PÉTER (*Lacihoz*): Hétfőn átküldök neked három londoni címet, kedves családok, bármi esetre...

LACI (*Péterhez*): Haragszol apára, Péter bácsi?

ZSUZSA: Vészesen faragnak az intézet költségvetéséből.

PÉTER: Mi közöm nekem mindehhez?!

ZSUZSA: Segíthetnél.

POLDI BÁCSI (*Károlykához*): Nem jó itt. Tolj az asztalhoz.

KÁROLYKA: Poldikám, amit itt hallasz, nem érdekes?

POLDI BÁCSI: Én ezt már hallottam.

LACI: Mi viszont nem. Így nem. Ez itt most történelem, Poldi bácsi.

POLDI BÁCSI: Jobb, ha tudod, fiam, hogy csak a salakja.

KÁROLYKA: Be lehet ezzel még fűteni.

PÉTER (*Zsuzsához*): Jól van, bár nekem a szociológia soha nem volt a területem... mindegy, megpróbálok. Rendben?

ESZTER: Segítene valaki teríteni? Mondjuk Sára.

SÁRA: Mondjuk.

ANDRÁS: (*Péterhez*) Ki vagy te, he?! (*Eszter és Sára tárgyokat vesz elő a vitrinből*) Kérdeztem valamit!

PÉTER: De mit? Van értelme a kérdésednek? Van tartalma, szól valamiről?

ANDRÁS: Azt kérdeztem, ki a lófasz vagy te?

ESZTER: Harminc éve kérdezed, Andris. Bár néha stilizáltabban... Hiszen olyan szép... szép temetés... lett volna...

ANDRÁS: Halottgyalázás.

PÉTER: A botrányt most is te csinálod.

ANDRÁS: Egyházit akart, nem?!

PÉTER: Ez *így*... *ilyen* formában lehetetlen volt.

ANDRÁS: Nem igaz. Neked semmi sem lehetetlen.

PÉTER: Öt éve nem láttalak... és az első dolgod az, hogy belém akadj, mint egy tűske...

POLDI BÁCSI: Az... az, rózsatűske.

ANDRÁS: Anyánkra gondolj, ő mit szeretett volna.

JÓZSI: Különben jobb, mint a mozi.

LACI: Filmmúzeum.

ANDRÁS: A Mama nem akart a panteonban... nyugodni. Ő János mellett akart. Ezt kérte, nem?

ZSUZSA: Jól van. Mára legyen elég, András.

ANDRÁS: Mi van, az intézetedért pitizel?

ZSUZSA: Te hülye, te.

ESZTER (*Zsuzsához*): Különben volt már rosszabb állapotban is.

ZSUZSA: Jót tesz neki, hogy nem ihat.

ESZTER: Kapszula?

ZSUZSA: Egy korty, és meghal.

PÉTER: Alig egy órája temettem az anyámat, és...

ANDRÁS (Péterhez): Az én anyámat is temettük. Csakhogy te magadnak temetted el.

PÉTER: Sem most, sem máskor nem vettem el a Mamát. Amikor a felkelés után börtönben voltál...

ANDRÁS: Hogy mondtad?

PÉTER: Mit? Nem értem.

ANDRÁS: Felkelést mondtál?

PÉTER: A legújabb kutatások szerint...

ZSUZSA: Bocsáss meg, Péter, ezt nevezed kutatásnak?

LACI: Forradalom, Péter bácsi, forradalom.

PÉTER (Lacihoz): Óvatosan még ezzel... Amikor szabadult, én gondoskodtam róla. Én helyeztem el. Én.

LACI: Tiszta sor. Apa forradalmár.

ZSUZSA: Lett volna inkább csak reformer.

JÓZSI: Mert azok tovább élnek?

SÁRA: Igen, mert egészségesebben.

POLDI BÁCSI: És a konzervatívok?

KÁROLYKA: Azok meg vakok.

PÉTER (Lacihoz és Sárához): Amíg (Andrásra) ő börtönben volt, én elintéztem apánknak... a panteont, nyugodjon ott, ahol a leginkább...

ANDRÁS: ...jól mutat.

PÉTER: ...ahol érdemei szerint...

ANDRÁS: A Mama nem ezt akarta.

ESZTER: András, az anyád is kommunista volt, nem?

ANDRÁS: Ha Isten kommunista, akkor az volt, persze.

SÁRA: Miért érdekesebbek a kommunisták, mint a fasiszták?

ANDRÁS: Azért, lányom, mert a fasiszták azt csinálták, amit akartak. A kommunisták meg mást csináltak, mint amiben hittek.

SÁRA: Péter bácsi, tényleg a ruhakölcsönzőben bújtal el ötvenhatban?

PÉTER: Úgy alakult... ott volt dolgom.

SÁRA: De nem parókáért mentél.

ZSUZSA (Eszterhez, a fiatalokra): Ezek meg fognak bennünket főzni.

ESZTER: Beszéltek volna velük egyszer is normálsan. (Kimegy)

KÁROLYKA: Lehet temetés, lehet esküvő, eltévesztik. A pap is eltéveszti, az elvtárs is eltéveszti. Ez az elvtárs is azt mondta, három fia gyászolja. És még én vagyok a bolond!

POLDI BÁCSI: Attól te még bolond vagy, hogy más is az.

JÓZSI: Amikor jött a hír, hogy János bácsi meghalt... (Péterhez és Andrásához) akkor ti tényleg le akartátok... löni egymást?!

ANDRÁS: Hát persze. De csak lögyakorlat volt.

PÉTER: Marhaság.

ESZTER (terít. Zsuzsa segít neki, Sára is)

JÓZSI: Mert... mert János bácsi börtönben volt, azért?

ANDRÁS: Nem tudom. Nem azért.

LACI: A családról anya tud a legtöbbet.

ZSUZSA: Szégyelled magad.

JÓZSI: Apa, miért nagyobb mártír, akit Horthyék öltek meg, mint akit a sajátjai?!

PÉTER: Itt mindennek bürokratikus útja volt. Annak is, hogy ki hol nyugszik.

LACI: Miért is akartátok lelőni egymást? (Zsuzsához) Miattad?! Összekaptak rajtad, anya?

ZSUZSA (Lacira néz): Apád volt ilyen... fiatalon.

KÁROLYKA: Már bocsánatot kérek, először engem akartak lelőni!

PÉTER: Senki nem akart lelőni senkit.

KÁROLYKA: Dehogynem, az a Menyhárt.

ZSUZSA: Menyhért.

SÁRA: Az őrszolgálat, nem?

KÁROLYKA: Az ÁVH. Tudott állva is aludni.
Aztán agyonverték.

LACI: Kik?

KÁROLYKA: Az utcán... nem tudom. Agyonverték. Akik először (Andrásra) a pártitkár elvtárs barátai voltak, de aztán gondoltak egyet, és a pártitkár elvtársat is agyon akarták verni.

ANDRÁS: Én... én mindig egyedül voltam ezzel az egésszel. Ezzel az egész szarral...

ZSUZSA: Vártam rád, nem? Megvártam, hogy kiengedjenek. Úgy vártam rád, ahogy az anyád várta Jánost.

ANDRÁS: Jó, a leszámolásához kellett egy kis protekció, ezt elintézted. Vagy ezt is a bátyám? Tiszta sor. Köszönöm szépen.

ZSUZSA (egy borosüvegre): Tudod mit? Inkább idd ki ezt.

ANDRÁS: A börtönben mégis volt egy... egy barátom. Egy szódaszeműveges, kopaszodó fiú, Józsi. Röplapozott. Halálraitélték. Aztán együtt szabadultunk.

SÁRI: A Mama egy hete azt mondta nekem, menjünk el a Szovjetunióba. Csak mi ketten. Mert ott van egy hely, ahol...

ANDRÁS: Újra várni kezdte Jánost, logikus nem?

KÁROLYKA (meglenget egy paksamétát, amit a válltáskájából húzott elő): Hát persze... nincs meg az összes. Ötvenkilenc levél. Néhány elveszett. Ellopták.

LACI: Ezekkel akartak begyűjtani ötvenhatban az oroszok?

KÁROLYKA: Poldi mentette meg a leveleket. Az élete árán! Kapott is érte akkorát... (Nézegeti a paksamétát) Jól behúztak, mi?

JÓZSI: És hol vannak a Mama levelei?

ZSUZSA: Nem tudom... régen volt.

ANDRÁS (megvonja a vállát): Elégették, bezúzták...

SÁRI: Anya, ez... ez olyan borzasztó.

ZSUZSA: Az, lányom. Bármit mondhat sz rám, bármit.

SÁRI: Mégse tudok mondani semmit, anya.

ESZTER: Ülünk asztalhoz! (Mindenkori oda-megy az asztalhoz. Eszter keresztet vet) Gondoljunk még egyszer a Mamára. Állj fel, Józsi!

Állva imádkoznak. Aztán leülnek és csendben szednek.

POLDI BÁCSI: Jó ember volt.

KÁROLYKA: Az. Túl jól bánt veled.

ESZTER: Paprikás csirke, guba, ahogy ő is szerette volna.

JÓZSI: És... és... András bácsi, amikor úgy összevesztetek...

PÉTER: Mikor?

JÓZSI: Ötvennégyben.

PÉTER: Vitatkoztunk.

JÓZSI: Volt pisztoly?

ANDRÁS: Volt.

JÓZSI: És... ráartottad Apára?

ANDRÁS: Igen.

PÉTER: Nem.

Csend.

LACI: Céloztál?

ANDRÁS: Igen.

JÓZSI: És... és tényleg le akartad löni?

ANDRÁS: Nem tudom.

LACI: De mégis löttél, nem? Anya, te tudod, lött-e apa, nem?

ZSUZSA (hallgat)

PÉTER: Nem lött.

ANDRÁS (nézi Pétert): Igen, löttem... Hát nem látjátok, hogy lelőttem?!

PÉTER (Lacihoz): Mikor utazol?

LACI: A jövő héten.

PÉTER: Hm, máris?

LACI: De visszajövök. És ha visszajövök, itt leszek.

Sötét. Károlykát látjuk egyedül, szűk fénynyalámban. Kalap van a kezében, maga előtt fogja. Kicsit olyan, mint egy szürke

hivatalnok. Mint egy kicsi tanár. Mint egy kis Hannibál tanár úr.

KÁROLYKA: És a bolondok nem bolondok, és a részegek nem részegek. A józanok pedig részegek mind. Aki nincs, van mégis. Aki elment, itt is maradt. Aki vert, agyonverte magamagát is. Akit megnyomorítottak, felállt, ruháját porolta, s mint ki megtanulta jól a súlyos leckét, az erősebbek fodros farvizébe merült. Aki magyar, nem elég magyar. Aki nem magyar, magyarabb lesz. Ennyit mondhatok nektek ebből a ragacsos félhomály-

ból, ahol a saját bolondságát dédelgeti mindegyikötök. Nem. Én... *(Lép néhányat)* én nem vagyok örültebb, mint bárki más. Ti belőlem röhögtök, és belőletek nyüszítetek én, s ez fordítva éppúgy igaz. S ha van talány, mi erre itt, hazánkra, földünkre, kertünkre fölállítható, nem lenne más, minthogy: mit elrontottunk, miért rontható mégis tovább? S ami jó, miért maradhatott jó, ha mi beleromlottunk már a szép akarásba régen, végleg és egészen.

Sötét.

Második rész

Boglár Péter miniszter szabadság-hegyi villájának nappalija, 1954. május elsején este. Zsuzsa és Péter bejönnek a teraszajtón keresztül. Nagyon feszültek, szó nélkül tesznek-vesznek.

ZSUZSA: Nem is figyelted, hogy nézett!

PÉTER: De, de... mint egy vérbeborult napraforgó!

ZSUZSA *(ingerülten)*: Kucseráné végig az ura fülét rágta, mutogatott rám... *(Megerpdül, közben észreveszi a ruhán a foltot)* Jaj, leöntötték... ez vörösbor... nem is vettem észre.

PÉTER: Szerezted nekem egy örök ellenséget... Kucsera ezt nem bocsátja meg nekem...

ZSUZSA: Nem értem.

PÉTER: Hogy az én... partnerem... lefözze az ő feleségét...

ZSUZSA *(még mindig a foltra)*: Kölcsönzői, nem?! Majd megoldják... *(A bárszekrényt nézegeti)* Azt mondtad, a „partnered”?!

PÉTER: Hogyan mondhatnám másként... egyelőre?!

ZSUZSA: A munkatársad.

PÉTER: Legközelebb így mondom.

ZSUZSA: Veszekedett is veled, láttam.

PÉTER: Kicsoda?

ZSUZSA: Nem kicsoda, Kucsera.

PÉTER: Beszélgettünk.

ZSUZSA: Köszönöm szépen, hogy megvédtél. Igazán kedves. *(A bárszekrényhez lép)* A kommunizmusban vajon lesz likőr? Ez... *(Felmutatja)* nem kommunista... ez... olasz likőr, kapitalista likőr... A kommunizmusban kommunista likőr lesz... *(Iszik)* És az a jóképű férfi ki volt... neki se mutattál be.

PÉTER *(zavartan)*: Nem emlékszem.

ZSUZSA: Direkt elfordultál.

PÉTER: Mondom, hogy nem tudom.

ZSUZSA: Te nekem *(ezt jól megnyomja)* nem hazudhatsz.

PÉTER: Ő tartóztatta le Péter Gáborékat...

ZSUZSA *(az üveg felé nyúl)*: Hopp, kisegér. És... mit akartál tőle?

PÉTER: Tájékozódni.

ZSUZSA: És amíg te tájékozódtál, én órákig álltam egyedül.

PÉTER: Tíz percig. *(Az italra)* Tölts nekem is.

ZSUZSA: Órákig. *(Nem tölt)* És ha engem akarna letartóztatni?

PÉTER *(tölt magának)*: Úgy gondolom... neked is aktívabbnak kellett volna lenned.

ZSUZSA: Hogyan legyek aktív, ha nem állnak velem szóba.

PÉTER: Úgy nem is fognak, ha duzzogva nézel rájuk.

ZSUZSA: Így surrantál el tőlem... így... sssss!

PÉTER: Információkra volt szükségem, és... és igenis beszélgetek veled. Láttam, hogy a Zsolt Tibi...

ZSUZSA: Persze, egy marha államtitkár, aki nem tudta, ki vagyok.

PÉTER: Nem jó irányba haladnak a dolgok. Nekem létkérdés, hogy tudjam, ki mit akar.

ZSUZSA: Nekem is létkérdés, hogy te mit akarsz velem.

PÉTER: Zsuzsa, láthatod, mit vállaltam miattad.

ZSUZSA: Nem. Azt látom, mit nem vállalsz.

PÉTER *(forgolódik)*: András hol van?... Mégis elhívták volna?!

ZSUZSA: Nem válaszoltál.

PÉTER: Zsuzsa, elintézttem, hogy ott legyél. Elintézttem, hogy lássanak, hogy tudják, vagy valaki, és nem is akármilyen. A... a Pártnak szüksége van a tehetségedre. De nem megy minden egyszerre. Elkezdünk valamit közösen építeni. De nem lehet fejjel rohanni a falnak.

ZSUZSA: Én falat nem, csak egy gyáva embert látok.

PÉTER *(járkál)*: Jól van. Ha ez kell neked, jól van. Mondjuk el a Mamának. Tálaljunk ki!

ZSUZSA *(hidegen)*: Egyetlen komoly indokkal szolgálj.

PÉTER: Könnyebb lenne... nekünk.

ZSUZSA: Vállalod a felelősséget, ha a Mamával történik valami?

PÉTER *(gondolkodik)*: András segíthet.

ZSUZSA: Mondja el ő?

PÉTER: Könnyít... a helyzetünkön, ha velünk lesz...

ZSUZSA: Azt akard mondani, a helyzeteden?

PÉTER: Mondtam, kiállok melletted.

ZSUZSA: András örült.

PÉTER: Tud valamit, amit mi nem... nem ok nélkül ilyen dühödtem...

ZSUZSA: Hát miféle miniszter vagy te?! Nézel, figyelsz komolyan. De át is látod a helyzetet?

PÉTER: A helyzet folyamatosan változik.

ZSUZSA *(elgyengül)*: Védj meg engem. Ha megvéded, én téged... én neked adok mindent.

PÉTER *(magához húzza)*: Ez nem kérdés. Nyílik az ajtó. A Mama lép be. Rebbenés.

PÉTER: Mama, már itthon is... még csak... *(megnézi)* fél nyolc.

ZSUZSA: És nem ettünk egy falatot se, csak. *(A likörre néz)* Mama, betartottunk, amit ígértünk! Segíték teríteni.

MAMA: Nem kell.

ZSUZSA: De hát...

PÉTER: A paprikás csirke! *(Szimatol)* Húúúúú, érzem az illatát!

MAMA: Másnak a szaga az, fiam... *(Zsuzsához)* Jó, most menj fel!

ZSUZSA: Micsoda?! *(Péterre néz, aki nem védi meg)*

MAMA: Beszélni akarok a fiammal.

ZSUZSA: Nem. *(Lágyan)* Azért megyek fel, mert én így döntöttem. Át kell öltöznöm, Mama. *(A ruhára)* Szép, de kényelmetlen. *(Kimegy. Csend)*

PÉTER: Miért bántja, anyám?

MAMA: Ez a nő fontosabb neked, mint a testvéred.

PÉTER: János feleségéről beszél, Mama.

MAMA: Te lenézel engem.

PÉTER: Hogy mondhat ilyet?!

MAMA: Buta öregasszony. Az orráig se lát el. Az fáj a legjobban, hogy igazad van, Péter!

PÉTER: Nem, Mama. Maga bölcsebb, mint mi mindahányan.

MAMA: Ugyan, vak voltam, mint az éjszaka.

PÉTER: Nincs még este. Csak napnyugta...
(Óvatosan fordulva) Mama, hol van András?

MAMA (háttal áll, nem néz oda): Elrohant.

PÉTER (csikorogva próbál kedélyeskedni):
Ugye, nem kergette?

MAMA: Valakihez, aki... a gyár miatt. Telefonáltak neki.

PÉTER: És... mielőtt elment volna... mondott valamit?

MAMA: Úgy érted, Jánosról?

PÉTER: Mit mondott, mit?!

MAMA: Semmit. Andrásat gondok gyötrik. Segítsünk neki.

PÉTER: Túlnő... a képességein ez a gyár. És olyan önfejű... annyira türelmetlen mostanában.

MAMA (firkészi): Jánossal mindig jobban kijöttél, mint Andrással.

PÉTER: András... könnyelmű volt.

MAMA: Szoknyák után futkosott... Irigyelted.

PÉTER: Hamarabb megtanultam, mi a felelősség.

MAMA (néz maga elé): János ment utánad. Jánosnak te túl nagy voltál. Te voltál... az apja, miután az apátok meghalt.

PÉTER: Apa rám bízta a fiúkat... és magát.

MAMA: Mikor mondta ezt?!

PÉTER: Mielőtt elvitték.

MAMA: Gyere ide, Péter. Jól van. Mondd hát...

A beszélgetés alatt halkán nyílik fent az ajtó. Zsuzsa átöltözve kilép, kezében a kölcsönzői ruha. Nyilván hallgatózott, és észre sem veszi, hogy hozzá. Aztán lefut, mintha mi sem történt volna.

ZSUZSA: A kert, ugye. Esni fog megint?...

(Meglátja a kisasztalon a levelet)

A Mama nem tette a többi közé.

MAMA: Nem tettem.

ZSUZSA: Ha holnap ír Jánosnak, megtoldom néhány sorral én is.

MAMA: És mivel toldod meg...?

ZSUZSA (nevet): Hát... hogy igyekszem nem éjszakázni, és megírom a mai napot, a felvonulást, a fogadást, a naplementét...

MAMA (Pétert nézi): Mindent megírsz?

ZSUZSA: Ami fontos és helyes, megírom.

MAMA: Azt is, hogy te meg Péter...

ZSUZSA: ...elmentünk a Parlamentbe... Természetesen.

MAMA: Én nem írok több levelet a Szovjetunióba.

PÉTER: De miért nem, anyám?

MAMA: Nincsen értelme.

ZSUZSA: De hát János... ő várja, hogy írjon...

MAMA (odamegy a levélhez, nézi): Tényleg szép itt. (Dörög az ég) Nem is tudom, mintha külföldön lennék. (Hirtelen fordul) Amikor idejöttem... (Péterhez) idehoztál... azt hittem, soha nem szokom meg. És... tessék... majdnem megszoktam. Érted, Péter, hogy majdnem megszoktam itt?! (Fordul) Most akarok Jánossal beszélni.

PÉTER: Most?!

MAMA: Telefonon.

ZSUZSA: Mama, maga egy égő házból se telefonálna...

PÉTER: Fél nyolc is elmúlt. Mire kapcsolást kapunk... éjfél lesz... még külön vonalon is.

MAMA: János későn fekszik. Én meg tudok várni.

ZSUZSA: Lehet Moszkvában, Leningrádban vagy Grúziában is.

PÉTER: Jól van... reggel a minisztériumból felhívom.

MAMA: Most akarok vele beszélni!

ZSUZSA: Igaza van a Mamának. A telefon régen eszünkbe juthatott volna nekünk is. De ha már... telefonálunk... *(Péterre néz)* mert telefonálunk, várjuk meg Andrást.

MAMA: Jól van. Várjuk meg. *(Leül)*

PÉTER: Az egész szovjetet körbehívni... ez... ez lehetetlenség.

ZSUZSA: Miniszter vagy, megoldod.

MAMA: Hogy lehet az, hogy senki se tudja, hol van.

PÉTER: A Szovjetunió hatalmas... a fél világ. Mama, amikor kint voltam, én se jelentkezhettem mindennap.

MAMA: De nem is hallgattál másfél évig. *(Maga elé)* Úristen, másfél év! Én meg... nyaraltam, amikor ő elment.

POLDI BÁCSI *(ázottan jön be a tornác felől, kezében gereblye, leveles vödör. Átmegy a szobán, be a konyhába, szótlanul. A többiek is csak nézik. Kis köhécseles a konyhából, Poldi bácsi jön, zavartan megáll, kicsit emel a kerti szerszámokon):* Bocsánat, csak annyira elgondolkodtam, hogy... *(A szerszámokra pillant)* Miért van az, hogy az ember mindig máson gondolkodik, mint amit éppen csinál? *(Megvonja a vállát, ki-megy arra, ahonnan bejött)*

Megszólal a telefon. Dermedten nézik.

PÉTER *(lassan odamegy, felveszi):* Igen... Boglár Péter... igen, várok... csak egy pillanat... *(Bemegy a szobájába, de még visszapillant. Zsuzsa elindulna felé, Péter visszainti. Zsuzsa lesodor egy újságot az asztalról)*

POLDI BÁCSI: *(bejön kintről, megy a szobájába. Megáll, az újságra pillant, felveszi. El)*

ZSUZSA *(néz Péter után, aztán észbe kap, a levélért nyúl):* Szóval nézzük csak...

János ebben azt írja, hogy a jövő héten, ez most van, Leningrádban lesz.

MAMA: Tedd le.

ZSUZSA *(cinikusan):* Tessék. *(Leteszi)* Már nem érdeklí, hol van?

MAMA: Csakis az érdekel.

ZSUZSA *(hallgat, nézi a likőrt, iszik egy kicsit. A Mama végig figyel minden mozdulatát):* Tessék, kérdezzen. *(Gyors mozdulatokkal letörli magáról a rúzst, összefogja hátul copfba a haját)* Így jó? Ez tetszik?! Így elfogadható vagyok?!

MAMA *(bizonytalanul):* Jánosnak kellene, hogy... tettszél.

ZSUZSA *(hallgat kicsit):* Várok rá...

MAMA: Valamire valóban vársz.

ZSUZSA: Maga szerint, nem... eléggé várom őt.

MAMA: És ha nagyon elhúzódik... a kommunizmus tanulmányozása?

ZSUZSA: Haza fog jönni.

MAMA: Nem azt mondtad, hogy megvárod.

ZSUZSA: János, János, mindig csak János. Soha, Mama, soha nem kérdezte, hogy velem mi van. Égetem a villanyt, hát persze. Egész éjjel ülök egy villanykörte előtt, ami az arcomba világít.

MAMA: Becsapott valaha is téged a fiam?

ZSUZSA: Nem hazudott... sajnós.

MAMA: Ki szeretheti, ha becsapják?!

ZSUZSA: János soha nem hazudott. Soha nem mondott mást, mint amit gondolt. Mama... az olyan nehéz, ha... nem lehet játszani.

MAMA: Te játékról beszélsz?!

ZSUZSA: Amikor nincs mit tenni, hazudunk. Kézzeled tépjük a húst, de akkor is a szájunkkal eszünk.

MAMA: Miért... nem maradtál te zsidó?

ZSUZSA: Sem arról, hogy zsidó vagyok, sem arról, hogy első áldozó legyek, nem én döntöttem.

MAMA: De most dönthetnél, nem?!

ZSUZSA: Nekem nem kell az az Isten, amelyikhez maga beszél.

Cseñd. *Fúj kint, esik.*

MAMA: Fiatalon... csúf voltam. Nem olyan, mint te. Ázott veréb. Amikor a férjem, a gyerekeim apja elment, még csak Péter volt meg, arra gondoltam, várni fogok. Bármi lesz, én várok... kivárom... Ez persze rettenetesen nehéz... és nem is lehet... mindenkitől megkövetelni. Aztán visszajött a férjem. Mert akire én várok, visszajön.

ZSUZSA: Magát... elhagyták?!

MAMA: Szép vagy és okos. De a te okosságod már éget... Szereted te Jánost?

ZSUZSA: A Mama soha nem volt szerelmes...

MAMA: Mit tudsz te énrólam?!

ZSUZSA: Nekem senki se mondta, hogy elhagyták... magát... Még Péter se. (*Nézi Boglár József képét*) Micsoda arc. Komor, átható tekintet. Elment magától... ssssss... mint egy súlyos falevél... mégis elvitte egy kósza szél... így volt?!

MAMA (*sziszeg*): Visszajött, érted?! Nem tudott mást tenni, mint visszajönni...

ZSUZSA: Kemény ember volt, mint a bazalt. Nem tűrt ellentmondást. Merev derékkal ette a levest. Tudott mosolyogni? Sétált vele kézen fogva? Táncoltak egyszer is valami kerti lugasban? Kapott orgonát ilyenkor...?

MAMA: Kérte, hogy fogadjam vissza.

ZSUZSA (*élesen, a képet megragadva*): Ő?! Bejelentette, Mama. Ez az ember nem kért. Ez az ember követelt, bejelentett. Haragból volt. Visszajött és úgy viselkedett, mintha mi sem történt volna.

MAMA: Azonnal tedd le azt a képet!

ZSUZSA: Az özvegyek porcukrozzák a férjük sírját. Pedig inkább bosszút állnának az egész megalázott életükért... Hát persze. Szenvedett mellette.

MAMA: Ki vagy te, hogy megítélheted mások boldogságát?!

ZSUZSA (*iszik*): Maga el akar innen üzni.

MAMA: Soha nem fogom azt mondani, hogy menj.

ZSUZSA: Ez a ház... az enyém is. Vár, drága Mama. Várja, hogy elmenjek. De maga lebecsül engem.

MAMA: Hogy ki becsül le kit, arról lenne mit mondanom...

ZSUZSA: Tessék...

MAMA (*gondolkodik*): Jól van. Eszembe jutott valami. (*Felmegy a lépcsőn*)

PÉTER (*bejön*): Mi van veled?

ZSUZSA: Kellemesen elcsevegtünk az anyáddal... Ki hívott?

PÉTER: Az a... az a tiszt, akivel a fogadáson... János nincs a börtönben.

ZSUZSA: Akkor hol van?

PÉTER: Még nem tudják... Ezt nem... nem lehet tovább csinálni.

ZSUZSA (*néz maga elé*): Az anyád tudja.

PÉTER: András mondta el?!

ZSUZSA: Nem. Anyád tudja, de úgy tesz, mint aki... Játszik. Akar valamit... valamire vár... (*Erőteljesen*) Gondoljuk át.

PÉTER: Nem bírom tovább. Mégiscsak az anyám.

ZSUZSA: Ha kitálalsz, elmegyek. Azonnal.

PÉTER: Zsarolsz...

ZSUZSA: Kettőnket védem. Ha kitálalsz, mi szükség rám?! Nektek megbocsát... de nekem?! Én szétvertem ezt a családot.

PÉTER: Ha... ha elmész, utánad megyek.

ZSUZSA: Szenvednél kicsit. De nem jönnél utánam. (*Gondolkodik*) Tudja... de te akkor sem mondhatod meg neki.

PÉTER: Gyávább vagy nálam is. Vagy csak okosabb.

ZSUZSA: A Párt mondja meg neki... Hogy a hazai és a nemzetközi reakció összefogott, és hamis vádakkal, rágalmazással...

- MAMA: Most akarok vele beszélni!
- ZSUZSA: Igaza van a Mamának. A telefon régen eszünkbe juthatott volna nekünk is. De ha már... telefonálunk... *(Péterre néz)* mert telefonálunk, várjuk meg Andrást.
- MAMA: Jól van. Várjuk meg. *(Leül)*
- PÉTER: Az egész szovjetet körbehívni... ez... ez lehetetlenség.
- ZSUZSA: Miniszter vagy, megoldod.
- MAMA: Hogy lehet az, hogy senki se tudja, hol van.
- PÉTER: A Szovjetunió hatalmas... a fél világ. Mama, amikor kint voltam, én se jelentkezhettem mindennap.
- MAMA: De nem is hallgattál másfél évig. *(Maga elé)* Úristen, másfél év! Én meg... nyaraltam, amikor ő elment.
- POLDI BÁCSI *(ázottan jön be a tornác felől, kezében gereblye, leveles vödör. Átmegy a szobán, be a konyhába, szótlanul. A többiek is csak nézik. Kis köhécseles a konyhából, Poldi bácsi jön, zavartan megáll, kicsit emel a kerti szerszámokon):* Bocsánat, csak annyira elgondolkodtam, hogy... *(A szerszámokra pillant)* Miért van az, hogy az ember mindig máson gondolkodik, mint amit éppen csinál? *(Megvonja a vállát, ki megy arra, ahonnan bejött)*
- Megszólal a telefon. Dermedten nézik.
- PÉTER *(lassan odamegy, felveszi):* Igen... Boglár Péter... igen, várok... csak egy pillanat... *(Bemegy a szobájába, de még visszapillant. Zsuzsa elindulna felé, Péter visszainti. Zsuzsa lesodor egy újságot az asztalról)*
- POLDI BÁCSI: *(bejön kintről, megy a szobájába. Megáll, az újságra pillant, felveszi. El)*
- ZSUZSA *(néz Péter után, aztán észbe kap, a levélért nyúl):* Szóval nézzük csak...
- János ebben azt írja, hogy a jövő héten, ez most van, Leningrádban lesz.
- MAMA: Tedd le.
- ZSUZSA *(cinikusan):* Tessék. *(Leteszi)* Már nem érdeklí, hol van?
- MAMA: Csakis az érdekel.
- ZSUZSA *(hallgat, nézi a likórt, iszik egy kicsit. A Mama végig figyel minden mozdulatát):* Tessék, kérdezzen. *(Gyors mozdulatokkal letörli magáról a rúzt, összefogja hátul copfba a haját)* Így jó? Ez tetszik?! Így elfogadható vagyok?!
- MAMA *(bizonytalanul):* Jánosnak kellene, hogy... tetsszél.
- ZSUZSA *(hallgat kicsit):* Várok rá...
- MAMA: Valamire valóban vársz.
- ZSUZSA: Maga szerint, nem... eléggé várom őt.
- MAMA: És ha nagyon elhúzódik... a kommunizmus tanulmányozása?
- ZSUZSA: Haza fog jönni.
- MAMA: Nem azt mondtad, hogy megvárod.
- ZSUZSA: János, János, mindig csak János. Soha, Mama, soha nem kérdezte, hogy velem mi van. Égetem a villanyt, hát persze. Egész éjjel ülök egy villanykörte előtt, ami az arcomba világít.
- MAMA: Becsapott valaha is téged a fiam?
- ZSUZSA: Nem hazudott... sajnós.
- MAMA: Ki szeretheti, ha becsapják?!
- ZSUZSA: János soha nem hazudott. Soha nem mondott mást, mint amit gondolt. Mama... az olyan nehéz, ha... nem lehet játszani.
- MAMA: Te játékról beszélsz?!
- ZSUZSA: Amikor nincs mit tenni, hazudunk. Kézzeled tépjük a húst, de akkor is a szájunkkal eszünk.
- MAMA: Miért... nem maradtál te zsidó?
- ZSUZSA: Sem arról, hogy zsidó vagyok, sem arról, hogy első áldozó legyek, nem én döntöttem.
- MAMA: De most dönthetnél, nem?!

ZSUZSA: Nekem nem kell az az Isten, amelyikhez maga beszél.

Cseñd. *Fúj kint, esik.*

MAMA: Fiatalon... csúf voltam. Nem olyan, mint te. Ázott veréb. Amikor a férjem, a gyerekeim apja elment, még csak Péter volt meg, arra gondoltam, várni fogok. Bármi lesz, én várok... kivárom... Ez persze rettenetesen nehéz... és nem is lehet... mindenkitől megkövetelni. Aztán visszajött a férjem. Mert akire én várok, visszajön.

ZSUZSA: Magát... elhagyták?!

MAMA: Szép vagy és okos. De a te okosságod már éget... Szereted te Jánost?

ZSUZSA: A Mama soha nem volt szerelmes...

MAMA: Mit tudsz te énrólam?!

ZSUZSA: Nekem senki se mondta, hogy elhagyták... magát... Még Péter se. *(Nézi Boglár József képét)* Micsoda arc. Komor, átható tekintet. Elment magától... ssssss... mint egy súlyos falevél... mégis elvitte egy kósza szél... így volt?!

MAMA *(sziszeg)*: Visszajött, érted?! Nem tudott mást tenni, mint visszajönni...

ZSUZSA: Kemény ember volt, mint a bazalt. Nem tűrt ellentmondást. Merev derékkal ette a levest. Tudott mosolyogni? Sétált vele kézen fogva? Táncoltak egyszer is valami kerti lugasban? Kapott orgonát ilyenkor...?

MAMA: Kérte, hogy fogadjam vissza.

ZSUZSA *(élesen, a képet megragadva)*: Ő?! Bejelentette, Mama. Ez az ember nem kért. Ez az ember követelt, bejelentett. Haragból volt. Visszajött és úgy viselkedett, mintha mi sem történt volna.

MAMA: Azonnal tedd le azt a képet!

ZSUZSA: Az özvegyek porcukrozzák a férjük sírját. Pedig inkább bosszút állnának az egész megalázott életükért... Hát persze. Szenvedett mellette.

MAMA: Ki vagy te, hogy megítélheted mások boldogságát?!

ZSUZSA *(iszik)*: Maga el akar innen üzni.

MAMA: Soha nem fogom azt mondani, hogy menj.

ZSUZSA: Ez a ház... az enyém is. Vár, drága Mama. Várja, hogy elmenjek. De maga lebecsül engem.

MAMA: Hogy ki becsül le kit, arról lenne mit mondanom...

ZSUZSA: Tessék...

MAMA *(gondolkodik)*: Jól van. Eszembe jutott valami. *(Felmegy a lépcsőn)*

PÉTER *(bejön)*: Mi van veled?

ZSUZSA: Kellemesen elcsevegtünk az anyáddal... Ki hívott?

PÉTER: Az a... az a tiszt, akivel a fogadáson... János nincs a börtönben.

ZSUZSA: Akkor hol van?

PÉTER: Még nem tudják... Ezt nem... nem lehet tovább csinálni.

ZSUZSA *(néz maga elé)*: Az anyád tudja.

PÉTER: András mondta el?!

ZSUZSA: Nem. Anyád tudja, de úgy tesz, mint aki... Játszik. Akar valamit... valamire vár... *(Erőtelenesen)* Gondoljuk át.

PÉTER: Nem bírom tovább. Mégiscsak az anyám.

ZSUZSA: Ha kitálalsz, elmegyek. Azonnal.

PÉTER: Zsarolsz...

ZSUZSA: Kettőnket védem. Ha kitálalsz, mi szükség rám?! Nektek megbocsát... de nekem?! Én szétvertem ezt a családot.

PÉTER: Ha... ha elmész, utánad megyek.

ZSUZSA: Szenvednél kicsit. De nem jönnél utánam. *(Gondolkodik)* Tudja... de te akkor sem mondhatod meg neki.

PÉTER: Gyávább vagy nálam is. Vagy csak okosabb.

ZSUZSA: A Párt mondja meg neki... Hogy a hazai és a nemzetközi reakció összefogott, és hamis vádakkal, rágalmazással...

PÉTER: Attól még... meg fogja kérdezni, én miért hazudtam.

ZSUZSA: Az apád parancsolta... És én is kértelek rá. Kérte a szégyenem, a kétségbeesésem! És a te nagy szíved megesett rajtam. Férfi vagy... te is. És szerelmes is vagy.

PÉTER: Gúnyolsz...?!

ZSUZSA (*kicsit beleőrül*): Anyám, értse meg... ezt a lehetőséget nem hagyhattam ki.

PÉTER: Egy... egy pillanat volt, hogy mi ketten... Villámcsapás volt, nem?!

ZSUZSA (*megüti. Újra megüti*)

PÉTER (*hirtelen nyugodtan*): Mire kellek neked? Felkapaszkodni, előremenni, benne lenni a sűrűben... Térj észhez. A rosszabbik oldalamról még nem ismeresz.

ZSUZSA (*halkan, súlyosan*): Te hülye vagy. Te hülye, te. Én csak életben akarok maradni.

PÉTER: Ha elhagysz, ki óv meg?

ZSUZSA: Ha elárulsz, hogy óvsz meg?!

PÉTER (*hallgat*)

Nyílik a teraszajtó, András jön be rajta. Láthatóan ittas, át van ázva. Csened. Nézik egymást ellenségesen.

ZSUZSA: Tessék, az igazgató elvtárs vég-szóra... (*András megbillen*) beesik.

ANDRÁS: Túllenni... ó, az nem olyan egyszerű...

PÉTER: Ittál.

ZSUZSA: És nem likórt.

ANDRÁS: Szívkosz... szívkoszorú... várjatok... szívkoszorúér-meszesedés.

ZSUZSA: János? Jánosról beszélsz?

PÉTER: Jó, tudtuk, hogy a szíve nincs rendben... de hogy...

ANDRÁS: Enyhén fogalmazol. Nincsen rendben, ez... ez olyan gyengéd, bátyus. Képzeld magad elé, fullad, nem kap levegőt, sajog az egész mellkas, nincsen rend-

ben. Az életéért küzd, kapálózik. Nincsen rendben. Ráadásul *hol* küzd?! Na, az sincs rendben.

ZSUZSA: Honnan tudod te ezt?

ANDRÁS: Egy barátja mondta. Nem orvos. Fegyverrejtegető.

PÉTER: Miféle barátja?

ANDRÁS: Te nem kérdezősködtél, miniszter elvtárs? Vagy csak rossz helyen? A héten jött vissza a gyárba egy emberem... az egyik raktáros. Szabotált, fegyvert rejtgetett... Képzeld, összefutottak Jánossal a rabkórházban...

ZSUZSA: Uramisten, ennyire súlyos?!

ANDRÁS (*Péterhez*): Cseszd meg, ha valakit *onnan* kórházba visznek, szerinted mennyire lehet súlyos?!... Azonnal hozasd ki!

PÉTER: Azon vagyok... (*A fejéhez kap*) de a Mama... neki most már valóban nem mondhatjuk el.

ANDRÁS: Aztán miért nem?

PÉTER: Ott essen össze az ágya mellett?

ANDRÁS: Nem olyan összeesős a Mama.

PÉTER: Meg akarod ölni őt?!

ANDRÁS (*üvöltene*)

ZSUZSA (*keményen közbelép*): Ide figyeljete! Mind a ketten figyeljetek rám! (*Péterhez*) Menj a szobádba. Hívd az igazságügy-minisztert vagy akárkit. Tudd meg pontosan, mi van Jánossal, kérj látogatási engedélyt nekem. Hadd beszéljek Andrással.

PÉTER: De...

ZSUZSA: Kérlek!... Csináld, amit mondtam.

PÉTER (*áll, aztán el*)

ANDRÁS (*még mindig részegen*): Egy miniszterrel így... nem semmi. Elvtársnő, nem voltál te a Nagycirkuszban állatidomár?

ZSUZSA: Tehát... Péter telefonál János ügyében. A Mamának nem szólhatsz. (*Egy intéssel elhallgattatja*) András, neked

- tökéletesen igazad van. Neked van igazad. Csak egy kicsit várjunk még!
- ANDRÁS: Ma valahogy mindig nekem van igazam, mégis nekem kell kussolni...
(*Nézi a nőt*) Száz év telt el reggel óta. Ez egy ilyen nap. (*Tölt*) Évekkel ezelőtt a Duna-parton sétáltunk Jánossal... ja, igen... akkor ment a tábornokok pere. Nyár volt, micsoda nyár...
- ZSUZSA: Józanodnod kellene...
- ANDRÁS: Szemben a zölden tomboló Margitsziget. Akkorát dudált egy uszály, hogy ezer galamb reppent az égnek. A sétányon nők libegtek. Néhány sarokkal odébb akár az ingyenlevest, osztogatják a halálos ítéleteket, ezek meg sétafikálnak, nevetgélnek, káprázat...
- ZSUZSA: A körülményekhez képest kissé érzélgős bevezetés.
- ANDRÁS: Azt mondta János... hogy megismert egy lányt... fekete hajú, fekete szemű és vékony, mint egy ág... ág...
(*A fejét fogja*) Egy női testet... ághoz hasonlítani!
- ZSUZSA (*dacosan*): Nekem tetszik...
- ANDRÁS: Azt mondta... vonzza ez a lány... és fél tőle.
- ZSUZSA: János félt tőlem?
- ANDRÁS: János szemérmes volt, de átharapta a vasat is.
- ZSUZSA: Én Jánostól soha nem félttem.
- ANDRÁS: Ez legalább őszinte beszéd.
- ZSUZSA: Én már senkitől nem tudok félni.
- ANDRÁS: Na, ez meg úgy igaz, ahogy én szűz vagyok. (*Indul a nő felé*)
- ZSUZSA: Mit csinálsz, megőrültél?!
- ANDRÁS: Na, látod! Tőlem félsz.
- ZSUZSA (*megkönnyebbül*): Egy felfuvalkodott hólyag vagy...
- ANDRÁS: Akkor voltam marha, amikor átengedtelek Jánosnak. Az életem legnagyobb tévedése volt.
- ZSUZSA: András, András-kám, jól van. Ne háborúzzunk. Így is olyan nehéz. Kérlek szépen.
- ANDRÁS (*a zsebkendőjével*): Fehér zászló, nézd, lengetem.
- ZSUZSA: Bízhatok benned?
- ANDRÁS: Ki vagyok én? Rólam szólna ez az egész?! (*Elréved*) Fekszik az ágyban. Falfehér. Csorog, csorog lefelé az izzadság... Zihál.
- ZSUZSA: Várj meg, kérlek szépen.
- ANDRÁS (*nem válaszol, megadóan széttárja a kezét*)
- ZSUZSA: Jól van, megnézem, mit intézett Péter. (*El*)
- MAMA (*bejön, kezében levelek. Leteszi őket a kisasztalra. Fürkészi András, aki lassan felemeli a fejét*): Megnyugodtál?
- ANDRÁS: Ha a fáradtság nyugtat, igen.
- MAMA: Nézek rád, és nem látlak. Nem látok már semmit. Ezeket... (*A levelekre mutat*) tőle kaptam. Egyetlen szóra sem emlékszem. (*Péter szobája felé*) Állítólag abban a szobában is él egy fiam. Néha kijön, és azt mondja: anyám.
- ANDRÁS (*részegen nevet*): Furcsa vidék ez, Mama. Hegyről le, hegyre fel. Semmi sem egyenes, semmi sem sík. (*Mutatja, remeg a keze*) Nincs vonal, anyám. Minden görbe, mint az ördög farka.
- MAMA (*keresztet vet*): Mit csinál Péter?
- ANDRÁS: Telefonálnak Zsuzsával.
- MAMA: Persze együtt.
- ANDRÁS: Világgá ment a gazda. Az állatnak akkor is enni kell adni. Mama szerint Péter kezében nem áll jól a moslékos vödör?
- MAMA: Azt hiszed, fiam, hogy nem értelek.
- ANDRÁS: Ó, nem, itt mindenki ért mindent. Csak kényelmesebb úgy tenni, mintha rettenetesen bonyolult lenne a világ. Nem, anyám, a pöcegödör nem bonyolult. Csak sokan használják.

MAMA: Ne igyál többet... Megtalálják a testvéredet?

ANDRÁS *(iszik)*

MAMA: Kérdeztelek, fiam.

ANDRÁS: Mennyivel könnyebb kérdezni, mint válaszolni.

MAMA: Andriskám, szépen kérlek, ne hazudj tovább nekem.

ANDRÁS: Ahogy jöttem fel... most, az előbb... békára léptem. Látja? *(Emeli a cipőjét)* Mondja, anyám, maga félt apánktól?

MAMA: Engem te ne ijesztgess. Vágtam én csirkenyakat... amikor volt, persze.

ANDRÁS: A félelem nem egynemű... *(Keresi a szót)* dolog. A Mama nem attól fél, amitől én félek. Én nem attól félek, amitől Zsuzsa, ő megint nem attól fél, amitől Péter, és ez az egész mégis egyetlen... ilyen jól látható, tökéletes... rendszerré... áll össze. Az egyik félelem segít a másiknak... Szövetkeznek. Kisegítenek. Kokettálnak. Mama, hát nem a félelem a legnagyobb bajtárs?!

ZSUZSA *(Péterrel be)*: Alakul, alakul...

PÉTER: Négy visszahívást kértem.

ANDRÁS: De mi a szarért kell félni?!

PÉTER: De rettenetesen nehéz veled, András.

MAMA: Kisfiam, ne beszélj így.

PÉTER: Hát nem elfeledkeztünk a vacsoráról, anyukám!

MAMA *(meghökkenve)*: Mit akartok ti?

PÉTER *(nem figyel)*: Hát persze... Akkor terítsünk. *(A konyhaajtó felé indul)* Hozom a gulyást.

MAMA: Ti most enni akartok?!

ZSUZSA: Segítek... Vágjak kenyeret? Hozom a tányérokat.

ANDRÁS: Nekem megfelel a rum is.

MAMA *(nem szól, áll)*

PÉTER *(megakad az ajtóban)*: Mi baj, Mama?

MAMA: Semmit se főztem...

PÉTER: De hát a csirkepaprikás... *(Nézik egymást a Mamával)*

ZSUZSA: Eszünk hideget. Majd én terítek, behozom, ami van... *(Ki)*

ANDRÁS *(iszik)*: Rum, höhő. Rumszag volt az, testvér, nem paprikás csirke illata. *(A torkát köszörüli)* A rum kiegészíti a szennyet. Akinek a szíve piszkos, annak a szívét, akinek a nyelve hazug, annak a nyelvét. A rum...

POLDI BÁCSI *(bejön a jobb oldali ajtón)*: Bocsánat, ma valahogy mindig zavarok. Ha kimegyek, esni kezd. Ha... ha idejövök, rosszkor jövök. És már el is felejtettem, hogy miért jöttem vissza rosszkor.

ANDRÁS: Semmi baj, Poldikám, ha zavar, akkor él.

POLDI BÁCSI: Olvastam... de szemüveg nélkül. Pedig szemüveg nélkül már nem látok. És mégis emlékszem minden sorra. Ja igen, tudom már.

(A szemüvegét keresi) Itt maradhatott valahol. *(Megtalálja)*

ANDRÁS: Jól van, igyon velem egyet, Poldikám.

POLDI BÁCSI *(elfogadja)*: „Extra Hungariam non est vita, si est vita, non est ita.” Magyarországon kívül nincs élet, ha van élet, az nem olyan.

MAMA: Emlékeztek még a Pelleg fiúra?

ANDRÁS: Az apja városi főmérnök volt. Pelleg... János barátja volt.

MAMA: Mi van vele?

ZSUZSA *(bejön, tálcák a kezében. Poldi segít neki. Péter az asztalhoz lép, ő is terít)*: Történt valami?

PÉTER: A Mama a Pelleg fiúról kérdez.

ZSUZSA: Bejelentkezett?... Hozzak neki is terítéket?

POLDI BÁCSI: Méreg ez, hogy ilyen gyorsan hat?!

ANDRÁS: Már akinek, Poldikám.

Rakosgatják a tányérokat, villákat.

MAMA (a fiahoz): Kérdeztem valamit.

ANDRÁS: Úgy tudom, bajba került az a Pelleg.

PÉTER: Valamit elkövetett... mint tolmács. Megbüntették.

MAMA: Börtönbe került?

ANDRÁS: Oda... börtönbe...

MAMA: János barátja volt.

PÉTER: Nem hinném, hogy János még mindig a barátjának tartja.

ZSUZZA: Nem írtuk meg neki az esetet. Kár lenne ilyesmivel idegesíteni. Nem kedveltem ezt a Pelleget, de... János miatt olykor találkozni kellett vele...

A földre esik egy tányér. Pörög.

ZSUZZA (felveszi): Nem tört el. (Nevet, abahagyja)

MAMA: És mi volt a bűne?

PÉTER: Mint tolmács... tett valamit... azt hiszem.

MAMA: Rosszul fordított?

PÉTER: Nem tudom pontosan...

MAMA: András?

ANDRÁS: Pelleg rendes ember volt... (A tányérra) Nem tört el...

POLDI BÁCSI: Azt... azt a tányért már én is eljtettem egyszer. Régi, masszív darab. Akár a többi bútor... Azon a pianínón még Dohnányi is játszott Húbert úr vendégeinek... Abban a karosszékben pedig maga a nagy Thomas Mann ült... amikor egyszer itt kávézott...

ZSUZZA: Pelleg elbukott.

PÉTER: És a mi családunk nem barátkozhat olyan alakokkal, akik ellenségei a népi demokráciának!

MAMA: Ez a Pelleg a mi ellenségünk?

POLDI BÁCSI: A rózsáké biztosan.

ZSUZZA: Szépen indult... a karrierje, de nem tudott megbirkózni a múltjával.

ANDRÁS: Amikor is csak az anyukája jobb oldali mellét szopta...

PÉTER: Hallgass már, vagy levegőzd ki magadat!

ANDRÁS (elréved): Hát, valóban fulladozom... (Nyitja a teraszajtót, a sötétségbe bámul) Hé... hé, ki az ott! (Nevet) Csak vicceltem... Most akkor belemegek ebbe a májusi sötétségbe. Velem tart valaki? Nem? Úgyis jó. (Kilép, megbotlik)

ZSUZZA: Józanodjon csak.

MAMA: Mintha mégis ő lenne a legjózanabb. Ha ez a Pelleg rendes ember volt... miért zárják börtönbe?

ZSUZZA: Nem volt rendes ember.

MAMA: És ki mondta, hogy nem az?! Ki jelentette ezt ki?! A Párt? Vagy ki?! Te? *Megszólal a telefon a belső kishabóban. Hirtelen megdermednek. Nem tudnak mozdulni. A telefon csak szól, szól. Péter indul végül. Zsuzsa utána fut.*

POLDI BÁCSI: Ki lehet ilyen későn?

MAMA (fél, tördeli a kezét): Ez... ez biztosan János.

POLDI BÁCSI: A legkisebb fia? A János?

MAMA: A Szovjetunióból... onnan hív. A Szovjetunióból.

POLDI BÁCSI: Rendes fiú, hogy... hogy még ilyenkor is.

Csend. Péter megrendülten visszajön... Zsuzsa sápadt.

PÉTER: Mama... Mama, legyen erős, most kaptuk a hírt...

ZSUZZA: ...hogy János...

MAMA: Mi van?... Mi van Jánossal?!

PÉTER: Meghalt.

Csend.

MAMA: Ez tévedés... igen... ez csak egy telefon volt, és...

PÉTER: A legbiztosabb helyről jött.

MAMA: Mi az, hogy a legbiztosabb?!...

A Szovjetunióból. Az... az egy akkora távolság... Hiszen ti mondtátok, hogy... itt

a levél, Leningrádból írt, és... és könyvtárban volt...

PÉTER: Nem ott volt.

MAMA: Ti csak vicceltek... Az a Pelleg is viccelt... Mindenki csak viccel... mert... mert május elseje van...

Csend.

ZSUZSA: Szívroham.

MAMA (*Poldi bácsi támogatja*): Szentséges ég... János... Szentséges ég! Istenem, segíts! A börtönben halt meg?

PÉTER: Honnan tudja ezt, Mama?

MAMA: Ti... ti szörnyetegek!

PÉTER: Mama, kérem szépen!

MAMA: Bocsásd meg, Istenem, hogy ilyeneket mondok. Bocsásd meg, hogy vak voltam, hogy jobb volt nekem úgy ugatni, ahogy ezek fütyülnek, ahogy... (*Sír*) Istenem, Szűzanyácskám, drága jó Istenem...

PÉTER (*mondani akar valamit*)

POLDI BÁCSI: Jobb neki, ha most imádkozhat.

Csend. *A Mama szája jár: szótlantul, előre-görnyedve imádkozik.*

ANDRÁS (*berobban*): Szabadság, elvtársak, elvtársnők! Na, mi az, vége a taggyűlésnek? A sötétben bujkáló dolgozó nép üdvözetét hozom. (*Topog, veri magáról a vizet*)

PÉTER: András, hagyd ezt most...

ANDRÁS: Esik, és mégis kitisztult az ég! A Göncölszekérnek hiányzik az egyik kereke... Láttam a Tejutat. Kanyarog. A Tejút is kanyarog! Mit bámulsz így rám?!

PÉTER: János meghalt...

ANDRÁS: Mi?!

PÉTER: Meghalt.

ANDRÁS: Hogyhogy...

ZSUZSA: Telefonáltak.

ANDRÁS: Nem.

MAMA (*feláll*): De igen.

ANDRÁS: Hoppáhoppá... kisöcsém. (*Megbillen, kapaszkodik, józanodik*) Hoppáhoppáhoppá... (*Körbenéz*) János, kisöcsém... a kurva életbe...

MAMA (*a fiúkhöz*): Isten megbüntet bennünket.

POLDI BÁCSI (*magának, miközben felmosóronggyal törölget*): De ki tudja, hogy időben-e.

Csend.

ZSUZSA: Nem mondtunk igazat.

MAMA (*Péterre néz*): Nem kérdeztelek.

PÉTER: Apánk kérte... ő esketett meg minket, mielőtt elvitték volna, ha valami baj történik... a Mamát megkíméljük.

MAMA: Olyannak ismertek, aki a bajt nem bírja el?!

ANDRÁS: Úgy mondta apa, hogy... mindenképpen... hogy ami most van... az ilyen esetektől kíméljük meg, Mama.

MAMA: Itt járt a Pelleg fiú. Őt... már kiengedték. Mindent elmondott. Tudtam a börtönt. Tudtam, hogy megkínózták.

PÉTER: Nem, nem, azt semmi esetre sem!

MAMA: Nem kínozták?!... Honnan tudod?

PÉTER: Kizárt dolog, hogy ilyet tettek volna. Kizárt.

MAMA: Pelleggel megtehették?

ZSUZSA: Pelleg... burzsoá... (*Péter mellé lép, megfogja a karját*)

MAMA: Ha ilyen jól informált vagy, miért nem... jártál utána?

ZSUZSA: Minden csatornát lezártak.

MAMA: Miféle csatornát...

PÉTER: Informálisat... Mama, engem... eltiltottak ettől az üggyől.

ANDRÁS (*az apja képéhez lép, nézi, leveszi*): Na, apa, most mit csináljunk? Elment a kicsi. Te tudod, hogy a szíve... a szíve... majdnem azt mondtam, hogy nem volt az igazi. Hiszen éppen hogy az volt. Belénk döglött az ő jó kis szíve. Apa, te most azt mondanád, erősnek kell lenni.

Mert egy kommunista... Na. Na. *(Bólogat)* Hát... én nem akarok erős lenni. *(Megfordul)* Mondd... téved-e a mi Pártunk? *(Péter szólna)* Sssss, bátyó, ez nem tévedés volt. Én kommunista vagyok, de azt mondom, a kommunizmusnak ehhez a sok... aljassághoz semmi köze nincsen. Azért vagyok kommunista, hogy ezt mondhassam. De ha mégis... ha a kommunizmus lényege az lenne, hogy... hogy elfújja a kalapomat, az öcsémet valami mocskos szél, és... és a bátyám szalutáljon hozzám... akkor, na, akkor mi van... Mi vagyunk a kommunisták, vagy a megölt öcsénk?! *(Vissza a képhez)* Apa, ez különben csak most ilyen bonyolult. Tudod, mostanában nem macskakövet dobálnak, hanem embert. *(Egyszeriben a kép mögé mered, meglát valamit. Péterre néz, majd vissza, aztán a kép mögé nyúl és egy pisztolyt vesz elő)* Hoppáhoppáhoppá... hát ez meg?!

PÉTER: Tedd azt le.

ANDRÁS: Ez egy pisztoly. *(Nézi, forgatja)* Csőre van töltve. Kié? Apa, a tiéd? Apa rázza a fejét. Poldi bácsié?

POLDI BÁCSI: Én csak a rózsákat gondozom itt, kérem.

PÉTER: Tedd le... Az enyém. Azt mondtam, tedd le! *(Indul feléje)*

ANDRÁS *(rátartja)*: Hoppáhoppá...

PÉTER: Egy egyszerű... szolgálati fegyver. Tedd már le.

MAMA: Kisfiam, András... kérlek szépen, ne csináld!

PÉTER: Tudhatnád, miniszternek jár.

ANDRÁS: Édesanyám, állok itt, akár egy mádárijesztő. *(Megbillen)* Fúj a szél. *(Péterhez)* Vigyázni kell a kalapokra. *(A Mamához)* A Mamának igaza van. Ezt itt le kellene tenni. De mégse teszem le, Mama. Ha leteszem, felveszi más. Érti? *(Péterre)* Ő. Felveszi, és nála lesz.

És előbb-utóbb lőni fog veled. *(Péterhez)* Mondd, bátyus, te csőre töltött fegyverrel jársz haza?!

PÉTER: Nálam maradt.

ANDRÁS: Beraktad apa mögé. Apa, te meg vigyáztál rá?

ZSUZSA: Jól van. Kitomboltad magad. Meg is tapsolunk, ha akarod.

ANDRÁS *(lassan, megfontoltan)*: Düh. Kétségbeesés. És valami józanító mámor. Ilyen szavak jutnak az eszembe. Olyan ez... na, igyatok rumot. Mindenki igyon egy kis rumot. *(Iszik)*

MAMA: Fiam... téged nem érdekel, hogy János...?!

ANDRÁS: János velem van, Mama. Ráült a szívemre a kicsi, hallgatóg fiú. Itt van... minden dobbanás le akarja lökni, ő meg csak kapaszkodik, kapaszkodik... *(A végére szinte csikorog)*

PÉTER *(a pisztolyra)*: Szépen odamegyek hozzád, és te ideadod.

ANDRÁS: Ááááá, egyáltalán nem biztos, hogy oda tudom adni.

PÉTER: Nyugalom, meg tudjuk oldani. *(Indul)*

ANDRÁS: Mi a szart tudtok ti megoldani?!

PÉTER *(őszinte felháborodással)*: Nem igaz! Egyszerűen a... a tényeket tekintve nem igaz, hogy minden elhibázott volt, hogy minden intézkedés, terv, minden fejlesztés félresiklott, hogy...

ANDRÁS: Elintézték a feltámadást, he?! *(Félre)* Poldi bácsi se megy sehová!

POLDI BÁCSI *(osont volna)*: Bocsánat, csak gondoltam... ez is olyan családi ügy.

ANDRÁS: Maga már, Poldikám, családtag.

POLDI BÁCSI: Köszönöm szépen a bizalmat. De a feltámadás macerájához, már bocsánat, én se értek.

MAMA: Maradjon, Poldi. Kérem szépen. *(Nézi Pétert és Zsuzsát. Zsuzsa Péterbe)*

kapaszkodik) Ti mióta vagytok így... együtt?

ANDRÁS: Na, végre egy jó kérdés, Mama.

PÉTER: Mama, kérem...

ZSUZSA: Ezt majd... én. (*Dacosan*) Amikor Jánost elvitték, egyedül maradtam, mint az ujjam. Rettegtem. A Mama jól ismeri ezt a rettegést. Volt benne része. Az éjszaka mélyén dörömbölnek... rád törnek... beleüvöltenek az arcodba... nem is érted... hatalmas szájak, fekete ruhák. A szerencsétlen a zakóját se kaphatta fel... És... és tudja, Mama, mi volt az utolsó szava? Nem azt mondta, hogy szeretlek. Hogy visszajövök. Hogy várj rám. (*Keserűen*) Nem ölelt meg. Azt mondta: „Ami történik, törvényszerű.” És hogy „tartsak ki”... Álltam az éjszaka közepén, az ágy még meleg volt a testétől. A lepedő gyűrődése még őrizte az alakját. Az autó elment, csönd lett. Kimentem a vécére és... lehúztam. És aztán újra lehúztam, és húztam, csak húztam. Aztán telefonáltam Péternek. Rászoktam az éjszakázásra... Mama... én árva lettem újra... Engem János is elhagyott.

MAMA (*nem érinti meg*): Ha egyszer is... őszinte lettél volna hozzám.

ZSUZSA: Magának így kellettem... magányosan... A Mama soha... nem aludt el, míg nálam égett a villany.

MAMA: És ő... Péter mit mondott neked, amikor Jánost...?

ZSUZSA: Kérdezze őt!... Azt mondta, tagadjam meg. Hogy szégyenkezzem miatta. És akkor... megúszom.

MAMA: Mit úszol meg?!

ANDRÁS: Szégyenkeztünk, felháborodtunk, tromfoltunk... Így ment, édesanyám. Bizony. És megúsztuk.

PÉTER: De ez politika. Ez... ez az egész mi-rajtunk túl mutatott.

MAMA: És az én leveleim... amiket neki írtam... azok hol vannak?

PÉTER: Nálam.

MAMA: Hol nálad?

PÉTER: A minisztériumban.

MAMA: Égesd el őket... (*A paksamétára az asztalon*) Ezeket melyiktek írta?! (*Péterhez*) Te?! (*Zsuzsához*) Vagy te?! (*Szétdobja a papírokat, beterítik a helyiséget. Csend*) Ha ebbe János bele tudott halni, igaz van.

ANDRÁS (*bólogat, iszik, a pisztoly végig a kezében. Zsuzsának*): Cseszd meg, ez nem hat. (*Péter felé int*) Mondd, mit szeretsz ezen? A hatalma, a befolyása, a kapcsolatai kellenek... Még félrebaszni se mer tisztességesen.

ZSUZSA (*megvetően*): Kit kellett csitítani, amikor Rajkékát akasztották?! Te még Jugoszláviának is nekimentél volna.

ANDRÁS (*nézi a pisztolyt*): Nekimentem volna Angliának, Amerikának. Pusztá kézzel.

ZSUZSA: Akkor meg mire fel hóbörögsz?!

ANDRÁS (*tűnődve*): Nem... nem, ez inkább egy forradalom.

POLDI BÁCSI: Megjegyzem, mi már az őszi-rózsásból se jöttünk ki jól...

PÉTER: Miféle forradalomról beszélsz?

ANDRÁS: Családi... demokratikus... kommunista... mit tudom én, milyen!

POLDI BÁCSI: Felhívom a figyelmét, igazgató elvtárs, mások ellenkezőleg is értékelhetik, ha szívből jönnek is tetszik, hogy így fejezzem ki magam, most az őszintesége. Ha valaki a szülőanyjára tart fegyvert... az mégis csak zsenánt.

ANDRÁS: Én a Mamára nem tartok fegyvert. Anyukám, jöjjön ide. Kérem szépen. Hozzám. (*A Mama rázza a fejét*) Húha, ez baj.

MAMA: Na, jó, ideadod a pisztolyt... és...

Hirtelen lábdobogás, kiáltozás, valami csörömpöl... újra kiáltozás. A kert felől be-rohan a nappaliba Károlyka, jajgatva a szőnyegre veti magát. Szinte nyomban utánaesik egy ÁVH-s kiskatona. Véres az arca, a kezében fegyver.

KÁROLYKA: Mama, Mama, védjen meg!

MAMA (tényleg megvédi, legalábbis óvó mozdulatot tesz. Közben Károlyka kabátjából kiesik a kőkrisztus): Szent Is-ten!

MENYHÉRT (Péterhez): Bocsásson meg, mi-niszter elvtárs... Kérek engedélyt jelen-tést tenni.

ANDRÁS: Nem anyám, nem játszunk. (szá-mol) Egy Jézus. Egy bolond. És az ÁVH.

MENYHÉRT: Csak sorállomány, kérem.

POLDI BÁCSI: A tizedes elvtársnak a kapu előtt a helye.

PÉTER: Nem megmondtam, hogy a leg-nagyobb tapintattal!

MENYHÉRT: Miniszter elvtárs, jelentem, el akarta lopni a fegyveremet.

KÁROLYKA: Jelentős túlzás. Csak a gyártási számot olvastam le. Ötvenegyes évjárat. Akkoriban sok volt a selejt.

POLDI BÁCSI (a katonának): Jámbor fajta. Nem bánt ez senkit.

MENYHÉRT: Akkor nyilván én haraptam a saját arcomba, elvtársak. (Beletörli az arcát a székre dobott kölcsönzői ru-hába)

PÉTER (a Krisztusra): Ez meg mi a fene?!

KÁROLYKA: Ezt a... Mama kérte, hogy hoz-zam el a kertbe.

PÉTER: A Mama?! Ide?! Ebbe a kertbe?!

MAMA: Nem, Károlyka, ez hazugság!

KÁROLYKA: A Mama könyörgött...

MAMA: Péter, ez nem igaz.

PÉTER (a fejét fogja): Jaj, anyám!

Autó berreg el a ház előtt.

ANDRÁS: Na, kiért jönnek?! Pedig nem sza-badna ilyen szép gyászolást megzavarni. (Az autó elmegy) Jól van.

ZSUZSA: Ezért vagy te... káros elem. Teszik neked a káosz. Gyönyörködj. A te mű-ved. (Cigaretára gyújt, iszik, a ruhát elveszi, véres lesz a keze, undorodva visszatörli)

PÉTER: Tizedes, most visszamegy a helyére, ezt én majd elrendezem.

ANDRÁS: Nem, nem megy ki. Dehogyan megy ki!

MENYHÉRT (Andrást nézi): Bocsánat, az elv-társ... miért tart ránk pisztolyt?

ZSUZSA: Viccelődős alkat.

KÁROLYKA: Hehe, akkor miért nem neve-tünk?

POLDI BÁCSI (Károlykához): Hagyd most, Károly. Meghalt a Mama fia, a János.

KÁROLYKA: Szegény. De hát akkor miért nem gyászolunk?

ANDRÁS: Fogalma sincsen, miféle gödörbe esett, tizedes, miközben ezt a félkegyel-műt űzte.

MENYHÉRT: Elvtárs! Nagyon nyugodtan mondom, le kellene tenni azt a pisz-tolyt... különben...

PÉTER: Csak óvatosan, tizedes.

ANDRÁS: Tizedes... képzelje, itt kitört a for-radalom.

MAMA (sír): Játszanak, fiam... játszanak. Péter megpróbál kommunikálni Menyhért-tel, mintha egy hülye háta mögött tenné. Integyet Menyhértnek, hogy nem komoly az egész.

MENYHÉRT: Értem. Nem komoly. (Lassan Andrásra emeli a fegyverét, kibizto-sítja)

ANDRÁS: Meg ne remegjen a keze, katona.

ZSUZSA (cinikusan): Nem lehetne belülről megreformálni?

ANDRÁS (Zsuzsához): Jellemző. Úgy akarsz újjáépíteni egy házat, hogy közben nem

vagy hajlandó kifáradni belőle. Pedig a homlokzattal kellene kezdeni. *(Menyhérthez)* Tizedes, ön mit szólna egy... hogy is mondjam csak, egy emberarcú szocializmushoz?

MENYHÉRT *(zavartan)*: Az elvtárs tényleg viccelődik?

KÁROLYKA: Én nem nevettem.

PÉTER: Most legyen elég. Vége, érted! Elég volt. *(András felé indul, Menyhért önkéntelenül mellélép)*

MAMA *(közbe)*: Tudtam... tudtam, hogy csak játék!

ZSUZSA: Péter, hagyd. Csináljuk végig!

ANDRÁS *(Zsuzsához)*: A te forradalmad is lehet, csak akarnod kell. Akarod? *(Péterre)* Ő nem akarja, dehogyis akarja. *(Menyhértre)* És ő? Szegény ő lő majd a tömegbe.

POLDI BÁCSI: Ajajaj, belelőnek? Kell ez nekünk? Hát ha lőnek, nem mindig rossz helyre lőnek?!

ANDRÁS: Ez gyakorlatilag... törvényszerű.

MENYHÉRT *(forgolódik)*: Hova a szent szarba lövök én?!

POLDI BÁCSI: Vélhetőleg belénk. És aztán nyilván meglincselik.

MENYHÉRT *(forгатja a fegyverét)* Engem... engem aztán nem lincsel meg senki!

POLDI BÁCSI: Bocsánat, de ezt nem az dönti el, akit lincselnek.

KÁROLYKA: Mindig is szerettem volna egy forradalomban... hős lenni! Bajtársak... izé... kellene követelési pontok... ööööö... nyomda, barikád, mártír... de előre megmondom, én nem árulok el senkit.

ZSUZSA: Azt mondod, ez egy demokratikus forradalom?

ANDRÁS: Persze. Tiszta. Ószinte. Felszabadult. *(Iszik)* Mámoros. *(A Mamához)* Nem játék, Mama, itt most minden igaz.

(megjegyz.: ez a mondat kell ahhoz, hogy a Mama kimondhassa majd a következő mondatát, lentebb, hat sorral)

ZSUZSA: És ez a sok jó hogyan fér össze a lincseléssel?

ANDRÁS: Nem fér vele össze.

ZSUZSA: Mintha ellentmondás lenne ebben.

ANDRÁS: Van is, sajnos.

MAMA: Az öcsétek halt meg! Még ki se hült szegény, és ti itt...

ANDRÁS: Nem, Mama, én éppen érte szem. A mi Jánoskánkért.

MAMA: Hogy fegyverrel hadonászol?!

ANDRÁS: Mama, ez az egész nem mehet így tovább.

PÉTER: Neked természetesen véged.

ANDRÁS: Mint Jánosnak, persze.

ZSUZSA: Na, ebben tévedsz, mert őt tisztességgel eltemettetik.

PÉTER: Mint... mint mártírt. Az ő útján haladunk tovább.

ANDRÁS: Hova vezetett az ő útja, hova?!

ZSUZSA: Az út megvan, ha ő nincs is már... velünk.

ANDRÁS: Micsoda olcsó maszlag, elvtársnő. *(Péternek)* Mondj le. Most. Akkor talán... akkor...

PÉTER: Hogy gondolod te ezt?! Én ezért az országért felelősséggel tartozom...

ANDRÁS: Mama, bírja még?... Bírja. *(Péterhez)* Lemondasz, ez a tisztább. Önként. Olyan nagyon ostorozni se kéne magadat. A te felelősségedet Jánoskánk magával vitte.

PÉTER: Rosszabb jönne helyettem...

ANDRÁS: Te azt támogatod, ami az öcsénket elpusztította.

ZSUZSA: Egy koszos gyárablak mögül kibálsz. Mit látsz te onnan?!

MAMA: Én... én nem értem, miről beszéltek.

KÁROLYKA: Én igen. Osztokodnak. Én mit kapok?

- POLDI BÁCSI: Akasztófát, ostoba, ha nem maradsz nyugton.
- ANDRÁS (*Zsuzsára, Péterre*): Téged és téged jól látlak. (*Menyhérthez*) Figyeljen, tizedes, most jön a neheze.
- MENYHÉRT: Ez már így is sok nekem. Elvtársak... én... én csak egy asztalos vagyok.
- KÁROLYKA: Na, akkor koma, tudod, mi a forgács.
- ANDRÁS (*egyenesen Menyhértra céloz, aki visszacéloz, állnak egymással szemben*): Ez az. Most dőlnek el a dolgok.
- MAMA: Fiam!
- ANDRÁS: Jöjjön ide, Mama, mögém.
- MAMA (*nézi a fiát, végül némán odaáll mellé*):
- ANDRÁS: Jól van. Na, Menyhért?
- MENYHÉRT: Elvtársnő, tessék onnan eljönni.
- ANDRÁS: Zsuzsa, te nem tartasz velünk?... (*Zsuzsa áll magában*) Nem. Ő a mártír özvegye lesz nyilván, a... a rehabilitáció szépséges szomorúfüzfája. Drágám, árva maradsz. (*Péterre mutat*) Mellette is árva maradsz. Ennyi volt. Köszönöm szépen.
- PÉTER: Mit köszönsz, te állat?!
- ANDRÁS: Bátyus, kibírta a Mama, nem?
- MAMA: Mit bírtam ki?
- ANDRÁS (*Péterhez*): Látod, kibírta. Mindent kibír. (*Csend. András előrelép és leteszi a pisztolyt az asztalra. Áll leeresztett karokkal, mellére ejtett állal*)
- MENYHÉRT: Miniszter elvtárs... én nem értem ezt...
- PÉTER: Menjen az őrhelyére. Nem látott semmit.
- KÁROLYKA: Engem se.
- PÉTER: Érti?! Semmit.
- MENYHÉRT: Értettem. Kérek engedélyt... (*El*)
- PÉTER (*a pisztolyért nyúl, visszabiztosítja, elteszi*):
- ANDRÁS (*leül. Zokog, teljesen részeg*):
- KÁROLYKA (*surrán*): Itt se voltam. (*Megáll*) Á, én sehol se voltam, nem is volt az a világ, ahol én voltam... A virág nem a kerté. Nem is a kertészé. A virág azé lesz, aki lemetszi végül, s a saját vázájába lopja. És a virág nézi a kertet, és nem... nem emlékszik... Országom. (*El*)
- ANDRÁS: Jánoskám, kisöcsém, drága kisöcsém, bocsáss meg... bocsáss meg! Itt ül a szívemen, és olyan nehéz... nehéz...
- MAMA (*fogja a fia fejét, magához szorítja*): Jól van, nyugodj meg. Kisfiam, nyugodj meg.
- ANDRÁS (*felnéz*): Eljön velem, anyám?
- MAMA: Hová?
- ANDRÁS: Hozzám.
- ZSUZSA (*Andráshoz*): Egy törlőrongy vagy. Egy ripacs... egy...
- PÉTER: Zsuzsa!
- ZSUZSA: Hagyj, hagyj, kérlek. Ne érz hozzám!... (*Felrohan a szobájába*)
- PÉTER: Zsuzsa... Zsuzsa!
- POLDI BÁCSI: Néha úgy érnek véget a dolgok, hogy el se kezdődtek. (*Lassan kimegy*)
- ANDRÁS (*feláll. Még megfogja a rumosüveget*): Jöjjön, anyám. Menjünk.
- PÉTER: Anyám, nem mehet sehová.
- MAMA: De elmegyek.
- PÉTER: Hová?
- MAMA: Tőled el, fiam.
- ZSUZSA (*lejön, kezében kis táská. Félúton megáll*):
- ANDRÁS (*megfogja az anyja karját, állnak ők is*):
- PÉTER (*csak áll tehetetlenül, egyedül*) Sötét. Szélvihar. Aztán derengés. Már reggel van. Péter az asztalnál ül. Láthatóan félrészeg. Cigarettazik. Csöngetnek. Újra csöngetnek. Végül Eszter lép be, kezében szatyor. Üres üvegek szerte, felborult székek, a papírlapok, a kőjézus.
- ESZTER (*szétnéz*): Úristen.
- PÉTER (*kábán*): Maga kicsoda?

ESZTER: Én... a kölcsönzöből...

PÉTER (*újabb cigarettára gyújt*): Elmentek.

ESZTER: Kik?

PÉTER: Mind. Mennyi az idő?

ESZTER: Az idő?

PÉTER: Álltam volna eléjük? Persze. Odaállhattam volna. (*kifújja a füstöt*) De nem a ház áll a köd elé, galambom. A ház marad a helyén, és a köd majd elszáll. A ház én vagyok. (*Mutatóujjal megkopogtatja az asztalt*) Én itt vagyok. Itt is maradok. Lehet éjszaka... lehet...

ESZTER: Már... reggel van. Tegnap ugyanilyen reggel volt. És tegnap előtt is. És azelőtt is. És...

PÉTER (*iszik*): Mondja, mit akar maga?

ESZTER: Az estélyi... ruháért... jöttem.

PÉTER (*részegen*): Maga... nem is volt a fogadáson.

ESZTER (*meglátja, felveszi, nézi a foltot, a vért*): Úristen... mi történt a ruhámmal?!

PÉTER (*az italra*): Kér?

ESZTER: Nem... Igen... ha lehetne... miniszter elvtárs, mégis innék egy pohárral...

PÉTER (*tölt*): Kicsoda maga?

ESZTER (*megrázkódik, ahogy lehúzza az italt*): Én... csak a kölcsönzöből... (*a ruhára*) Hiszen ez...ez véres.

PÉTER: Kölcsönözni akar? Mit?

ESZTER: Én a ruháért jöttem.

PÉTER (*két ujjal fogja meg a ruhát, mintha Zsuzsát érintené*): Szóval kölcsönbe

adta? A sajátját. Kikölcsönözte a saját életét, és bevérezte. Hogy hívják magát?

ESZTER: Ferenczy Eszter.

PÉTER: Jól van. Jól van. Üljön csak le.

ESZTER (*egy szatyorból kalapot vesz elő*):

Ezt... ezt egy itteni elvtárs veszítette el, a közelben találtam... ő mondta, ha megtalálom, hozzam neki vissza... és... és én visszahoztam.

PÉTER (*részegen nevet*)

ESZTER: Nem értem... miniszter elvtárs.

PÉTER (*feláll*): Tegye a fejemre.

ESZTER: Nem értem.

PÉTER: Csak csinálja, ahogy mondom.

ESZTER (*Péter fejére teszi András kalapját*)

PÉTER (*megbillen, gyorsan iszik még egy pohárral*): Na, milyen?

ESZTER: Szép kalap...

PÉTER: De jól is áll?

ESZTER (*szedegetni kezdi a földről a papírokat, a Jánosnak írt leveleket*)

PÉTER: Mit csinál?

ESZTER (*szedegeti tovább a lapokat*)

PÉTER: Azt kérdeztem, mit csinál?

ESZTER (*szedi a lapokat tovább*)

PÉTER (*áll a kalapban, nézi*): Hagyja már.

Ennek... ennek már vége van...

ESZTER: Nem. Amit egyszer elkezdünk,

soha nem lesz vége. (*És szedi, csak szedi a szertehullott lapokat*)

Sötét.

Vége